

RECORDER

Magazine over Mediahistorie

Trino
Flothuis

Vakgroep
Licht

Eddy van
Uye Pieterse

AFSCHEID VAN
JOOST DEN
DRAAIJER

VAN DE REDACTIE

Vlak voor u nummer 5 ontving, bereikte ons het droevige nieuws dat onze vormgever Louis van Hattem was overleden. Louis heeft ruim 37 jaar bij de VARA gewerkt als grafisch vormgever. Van het eerste nummer in 1971 tot het laatste nummer in 2023, heeft hij zijn stempel gedrukt op het blad van de vereniging VGOMedia, dat hij ook na zijn pensionering bleef vormgeven. In 2017 kwam Louis aan boord bij *Aether*. Na het besluit om de twee uitgaven samen te voegen, werkte Louis met veel plezier aan die fusie en wist het beste uit beide tijdschriften te bundelen.

De makers van *Recorder* hebben veel aan Louis te danken en gaan hem vreselijk missen, als vakman en misschien nog wel meer als een warme en immer beminnelijke vriend. “De lol het blad te maken, het spelen met illustraties, letters en kleuren en de omgang met de redacteuren houdt het voor mij fris,” zei hij in het honderdste nummer van *VGOMedia Magazine*. Dat plezier behield hij en straalde hij tot het laatst toe uit.

Recorder gaat nu verder met Alicia Tough, een jonge grafisch ontwerpster die de lijn van Louis voort zal zetten. Om verder te gaan, kunnen we trouwens nog wel wat nieuwe abonnees gebruiken en ook donaties zijn van harte welkom! Zoals u weet werken de redactieleden en auteurs onbezoldigd aan het blad, maar we komen helaas nog maar nauwelijks uit de kosten. Dus maak uw (oud)collega's, burens, familieleden, vrienden en relaties graag attent op de mogelijkheid een abonnement te nemen. Of doe een abonnement cadeau. Alle benodigde informatie vindt u op Recordermagazine.nl, waar ook audiovisuele aanvullingen op, of uitgebreidere versies van artikelen in dit nummer te vinden zijn.

Johan Bodegravenlaan

door Joost Huijsing

De Hamvraag: wie ging vanuit de Belastingdienst de geschiedenis in als de Aartsbedelaar?

Johan Bodegraven (Tiel 1914) werd net als zijn vader belastingambtenaar, terwijl hij eigenlijk naar de Toneelschool wou, maar dat mocht niet van de familie: het werd in zijn streng gereformeerde milieu zondig gevonden. Pas als hij 32 jaar is wordt Bodegraven ontdekt door de NCRV. Dat is het begin van een bijzondere radiocarrière. In het programma *Studio Steravond* mag hij de quiz *Mastklimmen* presenteren. In de radiostudio is een mast opgesteld: bij iedere goed beantwoorde vraag komt de deelnemer iets hoger in die mast. Helemaal bovenin hangt de hoofdprijs, een ham, en wie daar bijna is krijgt de 'hamvraag'. Prachtig dat een radiowoord van zeventig jaar geleden nu nog steeds gebruikt wordt! Terwijl het spelletje al eindigde in 1957.

Bodegraven wordt nog beroemder als bedenker van inzamelingacties voor goede doelen. Dat begint kleinschalig in de jaren vijftig voor het Koningin Wilhelmina Fonds op de radio en eindigt met *Geven Voor Leven* in 1974, ook voor de kankerbestrijding. Opbrengst 68 miljoen gulden. Al die radio- en tv-acties leveren onze hoofdpersoon de bijnaam 'de Aartsbedelaar' op. Maar ook een lintje, uitgereikt door Hilversums burgemeester Boot, én een straatnaam.

In 1960 bedenkt Bodegraven de inzamelingsactie voor de bouw van een Diakonessenhuis in Suriname, getiteld *Zij Zoekt Zich Zelve Niet*. Een curieuze programmaam, alleen duidelijk voor Bijbelvaste lezers, want het is een fragment uit de *Eerste brief van den Apostel Paulus aan die van Korinthe*. Ook deze actie is een succes en als dank wordt een straat bij het nieuwe ziekenhuis in Paramaribo vernoemd naar de organisator. Ook in Suriname verdwijnen steeds meer herinneringen aan het koloniale verleden, maar de hommage voor 'de Aartsbedelaar' houdt dapper stand.

Bodegraven is zijn hele leven trouw aan de radio, een enkel mislukt uitstapje naar televisie daargelaten. Hij klimt op tot hoofd van de afdeling Gevarieerde Programma's Radio, nog altijd bij de NCRV. Na zijn pensionering wil hij zijn memoires gaan schrijven, maar dat komt er niet van. Op 78-jarige leeftijd overlijdt Johan Bodegraven in Hilversum. Wrang is dat de man die zoveel geld ophaalde voor de kankerbestrijding zelf aan de gevolgen van die ziekte ten onder gaat.

Joost Huijsing is journalist en was jarenlang verbonden aan *Vroege Vogels*

Met veel dank aan vriend en radiocollega Suriname-correspondent Harmen Boerboom die de foto van het straatnaambordje in Paramaribo maakte

Harmen Boerboom

04	Trino Flothuis	24	De jingles van Den Draaijer
08	Oud speelgoed	28	Geranium & co
10	De oorlog duurt voort	30	VGOMedia
12	Eddy van Uye Pieterse	34	Bijeenkomst vakgroep Licht
17	Op de korrel	36	Muziekschatten
18	Marianne Faithfull	38	Nieuw: de Rock-Ola jukebox
20	En nu nog even dit	42	Lokale omroep
22	Tineke & Willem	44	In memoriam

RECORDER 2e Jaargang April 2025

Recorder is een uitgave van het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid, de Stichting Omroephistorie en de Vereniging VGOMedia. Recorder verschijnt viermaal per jaar en wordt gezonden naar personeel van Beeld & Geluid, contribuanten van de Stichting Omroephistorie en leden van de Vereniging VGOMedia.

Internet: Recordermagazine.nl
Contact: redactie@recordermagazine.nl

Redactie: Bas Agterberg, Liselotte Doeswijk (eindredacteur), Klaas Doornbos, Willem Hekhuis (coördinator katern VGOMedia), Jan Jaap Kassies, Dick Klees, Evert Kooij, Bas Nieuwenhuijsen, Alicia Tough (vormgever), Peter Veenendaal (corrector), Nico Warnaar, Arno Weltens.

Medewerkers aan dit nummer: Hylke Beerstra, Albert Bek, Nol van Bennekom, Jelle Boonstra, Daan Fröger, Jan Haasbroek, Joost Huijsing, Bob Jongbloed, Harry Knipschild, Hans Knot, Jan Nagel, Benno Roozen, Phil van Tongeren, Erwin Voorhaar, Huub Wijfjes.

Beeldmateriaal: Bob Awick, Beeld & Geluid, Liek Bouma, Harmen Boerboom, EO, Gooienvechtstreekhistorisch.nl, Evert Kooij, Raymond Liefjes, Meindert van der Meulen, Muziekschatten.nl, Nationaal Archief, NCRV, Koninklijke Philips / Philips Company Archives, Stichting Norderney, VARA, VPRO, Nico Warnaar.

Druk: Ten Herkel, Loosdrecht.

Rechten: De redactie streeft ernaar auteursrechtelijke aanspraken te honoreren. Niet altijd vallen die te achterhalen. Wie meent rechten te kunnen doen gelden, melde zich.

Overname: Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

ISSN-0920-8003

Foto omslag: Willem van Kooten in 1974. De foto is gemaakt door Ernst Nieuwenhuis in opdracht van de VARA. Bron: Beeld & Geluid

**Straatnamen
in de omroep**

VPRO / Beeld & Geluid

Trino Flothuis

de vierde man van *Hoepla*

Trino Flothuis (1939-1969), journalist van de *Haagse Post*, beschikte volgens collega's over een 'gouden pennetje'. Te beginnen met zijn optreden in het roemruchte *Hoepla*, bleek hij ook op televisie spraakmakend. Zijn carrière voor de camera was helaas geen lang leven beschoren. Ten prooi aan depressies, vermoedelijk mede ten gevolge van een jeugd als kind van NSB'ers, liet hij zich in juli 1969 opnemen in de Jelgersmakliniek. Drie weken later maakte hij daar een einde aan zijn leven.

door Phil van Tongeren

Het valt nog maar moeilijk voor te stellen, maar in de tweede helft van de jaren zestig had progressief Nederland de wind mee, van de opkomst van D66 en Nieuw Links tot het ludieke anarchisme van Provo. Op 28 juli 1967 doet de VPRO-televisie daar nog een schepje bovenop met de eerste aflevering van *Hoepla*, een jongerenmagazine vol hippe popmuziek, tegendraadse reportages en onnavolgbare meligheid. Samenstellers zijn fotograaf/filmer Wim van der Linden, kunstenaar Wim T. Schippers en dichter Hans Verhagen. Namens de VPRO treedt Gied Jaspars op als 'toezichhoudend regisseur'. Wereldnieuws wordt aflevering twee, die in de persoon van Phil Bloom de primeur heeft van de eerste geheel naakte vrouw op televisie. In Den Haag leidt het taboe-

doorbrekende stuntje tot Kamervragen én een officiële reactie van minister-president Piet de Jong.

Genadeloos portret

Opvallend is ook het televisiedebuut van een keurig gekapte jongeman. De 28-jarige Trino Flothuis, sterreporter van de *Haagse Post*, bezoekt in aflevering één *Telegraaf*-cartoonist Gerrit Dekker. Het resulteert

< "met medewerking van..." In de leader van *Hoepla* wordt Flothuis niet als een van de makers genoemd.

"De keurige uitstraling is geen act"

Uit *Hoepla 2*

Flothuis: "U accepteert ook geen uitkering dus?"

KNIL-militair: "Nee, wij blijven vasthouden dat wij onder verantwoording van ministerie van Defensie vallen" [...]

Flothuis: "Maar u heeft geen elektriciteit en gas en zulke dingen?"

KNIL-militair: "Helemaal niet"

Flothuis: "Maar hoe leeft u dan?"

in een onnozel gesprekje inclusief versprekingen, voorzien van overdramatische muziek en zonder enige redenen afgewisseld met beelden van twee roeiers op een plas. In aflevering twee (9 oktober 1967) wordt de ironische aanpak op de spits gedreven wanneer Flothuis, wederom in het gezelschap van cameraman Wim van der Linden, zich meldt bij huize (Jan Pieter) Clinge Doorenbos. De 83-jarige dichter, liedjes- en kinderboekenschrijver publiceerde al voor de Tweede Wereldoorlog in *De Telegraaf* en ging daar tijdens de bezetting mee door. Een uitgelezen kop van jut dus. Het venijn zit in de staart, wanneer Doorenbos, met zijn echtgenote aan de piano, een ode brengt aan het pasgeboren prinsje Willem Alexander van Oranje. Waarna mevrouw Clinge Doorenbos struikelt over de eerste noten van het Wilhelmus.

"Een genadeloos portret," oordeelt Kronkel (Simon Carmiggelt) met nauwverholten bewondering in *Het Parool*. Een schuimbekkende Leo Riemens van *De Telegraaf* houdt het op "zeldzame onsmakelijkheid" en "onwelriekende vunzigheid." Maar het is niet alleen ongein waar *Hoep-la* op uit is. Flothuis' reportage over Ambonese KNIL-soldaten die met hun gezinnen wegwijnen in een kampement in het Twentse Wierden, maakt indruk. De beelden van het intens treurige gezelschap - de ouderen verstart in hun idee-fixe van eerherstel en terugkeer naar het vaderland, de kinderen beduusd - leiden in de dagen na de uitzending tot een golf van liefdadigheid.

Keurig gekapt

Overigens is de keurige uitstraling van Flothuis geen act. De tot zijn dood bij zijn moeder inwonende vrijgezel is gek op dure auto's en luxe kleding. Een eigenschap die gepaard gaat met een grondige afkeer van Nieuw Links en Provo, zo blijkt uit de schaarse privénotities die bewaard zijn gebleven. Ook over zijn collega's van *Haagse Post* laat hij zich met het nodige dedain uit. In een interview met *Het Parool* uit april 1969 kijkt hij met de nodige reserve terug op zijn tijd bij *Hoepla*: "Het trio Verhagen, Schippers en Van der Linden heeft zich op weinig democratische wijze tot het geweten van progressief Nederland uitgeroepen." Desgevraagd moet Schippers bekennen dat het allemaal wel erg lang geleden is. Van het NSB-verleden van Flothuis' ouders, was hij niet op de hoogte. Wel herinnert hij zich dat Flothuis er de pest over in had dat hij slechts als medewerker van het programma werd aangeduid.

VPRO / Beeld & Geluid

Bij de dood van Jan Cremer kwam het fragment weer even op tv voorbij: Flothuis' ontmoeting met de schrijver op de boardwalk van Coney Island, gefilmd door Van der Linden voor *Hoepla* aflevering drie. Cremer pocht erop los over zijn Amerikaanse roem en ziet die claim wonderlijk genoeg bevestigd wanneer enkele door Flothuis op straat aangesproken New Yorkers inderdaad bekend blijken te zijn met het Hollandse fenomeen. Naar aanleiding van een eerder gepubliceerd interview in *HP* is de journalist dan al verwickeld geraakt in een modergevecht met de schrijver over diens vermeend racistische uitspraken. Maar dit terzijde.

Ver beneden peil

De in die dagen nog door dominees bestuurde VPRO zit ondertussen flink in zijn maag met het rebelse programma, dat telkens weer voor gedonder (en opzeggingen) zorgt. Aflevering drie wordt op het allerlaatste moment van 10 naar 23 november 1967 verschoven. Dat een stripteasenummer en een slachthuisreportage zijn geschrapt, mag niet baten. Een reportage van Flothuis en Van der Linden die zich in een treincoupé onder aangeschoten militairen begeven, zorgt voor nieuwe ophef. "Onontkomenlijke gezagsondermijning", concludeert Riemens in *De Telegraaf*.

Hij krijgt bijval vanuit politiek Den Haag wanneer VVD-kamerlid Haya van Someren op maandag 11 december tijdens de begrotingsbehandeling van het departement van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk in de Tweede Kamer haar verontwaardiging uitspreekt. De betreffende minister, Marga Klompé, die aangeeft het programma zelf ook "ver beneden peil" te vinden, meldt ter geruststelling dat collega Willem den Toom van Defensie een onderzoek laat instellen naar het incident. Het gerucht dat de makers de soldaten zelf van bier hebben voorzien, wordt door de NS tegengesproken, maar Den Toom is niet te vermurwen: televisie- en radioploegen krijgen geen toegang meer tot militaire terreinen zonder persoonlijke toestemming van de minister.

Eldorado

Van der Linden, Schippers en Verhagen zijn de bemoeienis van de VPRO-leiding inmiddels zo zat dat ze eind december 1967 in een vlaag van onbezonnen bravoure de oprichting van een eigen omroep

uit *Hoepla* 3:

Cremer: "Wat vroeg je ook alweer?"

Flothuis: "Wat je aan het doen bent in creatieve zin?"

Cremer peutert tussen zijn tanden.

[...]

Flothuis: "Have you heard of Jan Cremer?"

Voorbijganger: "Oh yeah.

The cat who wrote that book."

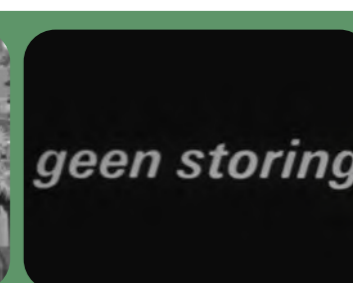
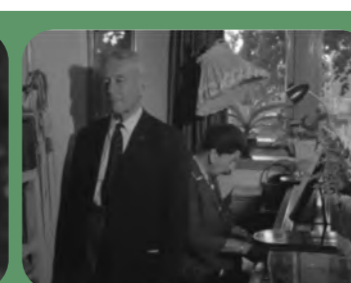
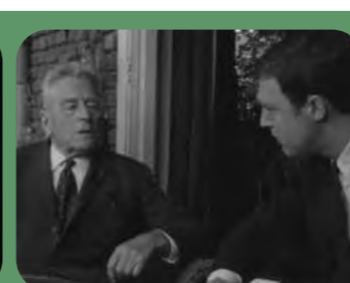
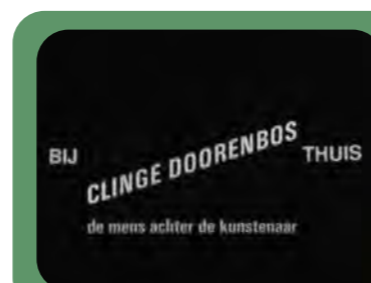
uit *Hoepla* 2:

Flothuis: "Meneer

Doorenbos, of mag ik

Clinge zeggen, hoeveel van die dingen heeft u al gemaakt in uw leven?"

Doorenbos: "Liedjes bedoel je?"

uit *Hoepla* 3:

Flothuis: "Stel dat je op dit moment naar Vietnam zou worden uitgezonden?"

Militairen in koor: "Nou, dan gingen we niet."

"Hoepla was een papieren succes"

bekendmaken: Eldorado. De vierde aflevering van *Hoepla*, gepland voor 8 januari 1968, wordt wel opgenomen, maar op het laatste moment vervangen door een eerder uitgezonden programma. Twee dagen later legt VPRO-directielid dominee Immink in het *Algemeen Handelsblad* uit dat de uitzending weliswaar weinig aanstootgevends bevatte, maar "dat over een aantal items juridische ruggespraak vereist werd." Een week later komt het tot een definitieve breuk tussen omroep en programmamakers.

De vierde aflevering, waarin Flothuis een komisch nummer opvoert met een portie bitterballen en een fotoshoot voor bloedblad *De Lach* bijwoont, komt pas in 2009 weer boven water als onderdeel van de dvd-box *Wim T. Schippers' Televisiepraktijken*. Daarbij ook een filmpje waarin Flothuis, Van der Linden, Schippers en Verhagen in een auto stappen met op de achterraut een sticker voor Eldorado. Het plan voor die nieuwe omroep sterft al snel in schoonheid, maar het valt zeer te betwijfelen of Flothuis er überhaupt zijn medewerking aan zou hebben verleend. In het hierboven aangehaalde interview met *Het Parool* uit april 1969 zegt hij: "*Hoepla* was een papieren succes. Met veel meer plezier heb ik voor de televisie later portretten gemaakt van de jazzdrummer Han Bennink en van autocoureur Ben Pon."

Daarover een volgende keer meer.

Phil van Tongeren is filmjournalist en connaisseur van de fantastische film. Hij was oprichter van genrefilmtijdschrift *Schokkend Nieuws* en meer dan drie decennia programmeur van het Imagine Fantastic Film Festival.

Beeld & Geluid

Decor van de zolderkamer vol
oud speelgoed én een kostbaar
schilderij
< Ellen Vogel speelde de huisba-
zin, een voormalig theatervedette

OUD SPEELGOED

Een sprong in het diepe

In het vorige nummer schreef Arno Weltens over rekvisietenman Jan Jonker. Weltens volgde hem in 1981 op als chef rekvisieten. Maar hij moest zich wel eerst bewijzen op de set.

door Liselotte Doeswijk

Eind 1980 verscheen in een aantal Nederlandse kranten een advertentie van de Nederlandse Omroep Stichting voor een “vakgroepbegeleider aankleding”. Volgens de korte beschrijving was hij/zij binnen de afdeling Creatieve Uitvoering verantwoordelijk voor de inzet van rekvisiteurs, inrichters (setdressers) en stoffeerdere. Weltens: “De termen ‘vakgroep aankleding’ en ‘vakgroepbegeleiders’ waren midden jaren zeventig geïntroduceerd door Bureau Berenschot. Maar het ging in feite om een chef rekvisieten en zo zou dat op den duur ook weer gaan heten.” Naast leidinggevende kwaliteiten zou de kandidaat artistiek verantwoordelijk worden voor de groot-

ste rekvisietencollectie ter wereld. Een imposante verzameling opgebouwd in dertig jaar, onder leiding van Jan Jonker. Op het Omroepkwartier, later omgetoverd in Media Park, bevonden zich destijds in de kelder vijf enorme depots met stellingen vol met tienduizenden objecten gericht op de inrichting van televisiedecors. In die depots stond rijdend materieel zoals de circuswagen van *Pipo de Clown* en de bus van *Sesamstraat*, veilig opgeborgen achter hekken in de ondergrondse parkeergarage. Maar ook honderden stoelen, complete serviezen en vloerkleden uit verschillende stijlperiodes.

Alle begin is moeilijk

Na een uitgebreide sollicitatieprocedure viel de keuze op de 32-jarige Arno Weltens. Deze voormalige binnenhuisarchitect, in het bezit van een diploma museologie van de Reinwardt Academie, kreeg de leiding over circa 30 medewerkers. Weltens: “Al tijdens mijn proeftijd bemerkte ik dat de collega’s aan wie ik leiding moest geven grofweg in drie groepen uiteenvielen. Namelijk, degenen die graag leiding ontvingen; een groep kat-uit-de-boom-kijkers; en een aantal dat wars was van het opvolgen van opdrachten.” Dat laatste bleek niet zo verwonderlijk, want Weltens’ illustere voorganger Jan Jonker was al meer dan vier jaar vertrokken en in de vrijgekomen vacature was nooit voorzien. Weltens: “Om in de terminologie van organisatiebureaus te blijven: de medewerkers hadden zelfsturing gegeven aan het werkproces.”

Weltens voelde enige druk om zich te bewijzen. “Een van de verwijten die ik regelmatig kreeg tijdens werkoverleg was het feit, dat ik nooit als rekvisiteur had gefungeerd.” Om aan deze omissie een einde te maken vroeg hij wat de moeilijkste vorm van decor-aankleding was. Eensgezinds reageerde men: een dramaproductie. “Hierop besloot ik dat ik het eerstvolgende toneelstuk als rekvisiteur op zou treden,” aldus Weltens. Het bleek de AVRO-productie *Oud speelgoed* te zijn, geschreven door Chiem van Houweninge, bekend van de succesvolle serie *Zeg ‘ns Aaa* en de Duitse crimi *Tatort*.

Zolder van de ex-revuester

De regie was in handen van de Zweedse Barbro Thuner, de hoofdrollen werden gespeeld door Sascha Bulthuis (Kiki) en Frederik de Groot (Frank). Ellen Vogel speelde de voormalige theatervedette Rosalie. In een bijrol fungeerde de onlangs overleden Sigrid Koetse als galeriehoudster Jacqueline.

Weltens: “Het verhaal ging over een jong studentechtpaar, Kiki en Frank, die een zolderkamer huren bij een Amsterdamse ex-revuester. Deze ruimte staat vol met schilderijen, antieke meubels en oud speelgoed, verzameld door de vorige bewoner die met de noorderzon vertrokken is. Frank en Kiki nemen de inboedel over voor een bedrag van 5.000 gulden om die vervolgens te verhandelen op het Waterlooplein.

Maar tussen de schilderijen bevindt zich een zeer waardevol doek van de beroemde Franse schilder Utrillo waar de galeriehoudster naarstig naar op zoek is. Het terugvinden van het meesterwerk loopt als de rode draad door de eenakter.” De productie duurde 55 minuten en werd uitgezonden op 16 november 1981 via Nederland 1 en nog eens herhaald op 19 september 1985 via Nederland 2.

Geluk

Weltens had geluk: “In 1976 had ik een boek uitgebracht over mechanisch blikken speelgoed [*Mechanisch blikken speelgoed*] dus wat dat betrof, wist ik precies waar ik moest zijn.” In overleg met decorontwerper Guus van den Heuvel, verantwoordelijk voor de sets in de studio, selecteerde Weltens de benodigde rekvisieten uit de opslag. Maar een groot deel van het getoonde antieke speelgoed was afkomstig uit musea en van particuliere verzamelaars. “Uiteraard allemaal goed verzekerd,” aldus Weltens.

In hoeverre het eenmalig functioneren als rekvisiteur indruk heeft gemaakt binnen de vakgroep Aankleding is nooit bekend geworden. Weltens: “De opmerkingen over het gebrek aan ervaring hielden na verloop van tijd op.” Weltens bleef tot begin jaren negentig chef rekvisieten en raakte enkele jaren later betrokken bij het Nederlandse Omroepmuseum. Hij schrijft al ruim 30 jaar voor *Aether*, thans *Recorder*.

Arno Weltens in
1987 tussen de
stellingen met rekwi-
sieten

Beeld & Geluid

De oorlog duurt voort, ook bij de omroep

In opdracht van de gemeente Hilversum onderzoekt Huub Wijfjes het handelen van AVRO-directeur Willem Vogt in de Tweede Wereldoorlog. Dat onderzoek verschijnt in april.

Het is opmerkelijk dat tachtig jaar na de bevrijding van Nederland de oorlogsgeschiedenis bij tijd en wijle nog grote emoties oproept. Ook als het gaat om de omroep tijdens de oorlog. De documentaire *Het verraad van Hilversum* van de Joodse programmering van de EO veroorzaakte vorig jaar augustus en september consternatie bij de omroepen en de gemeente Hilversum, want een mogelijk fout oorlogsverleden van 'Hilversum' stond ineens weer op de agenda.

Net zoals dat het geval was toen in 1974 het boek van journalist Dick Verkijk over *Radio Hilversum 1940-1945* verscheen. Maar toen leefden veel van de meest betrokken personen nog en sommigen hadden zelfs aardige posities in de omroep weten te verwerven. Dan is het enigszins begrijpelijk dat consternatie ontstaat bij beschuldigingen van een fout oorlogsverleden. Waarom nu dan weer? Al die omstreden figuren zijn dood en begraven en je zou zeggen dat het oorlogsverleden nu toch wel verwerkt zou zijn.

Nee dus. En dat heeft meer te maken met trends in de huidige samenleving dan met nieuwe historische kennis en inzichten. Kijk bijvoorbeeld naar alle commotie rond de mogelijk digitale opening van het grote archief van de Bijzondere Rechtspleging. Veel mensen waren bang dat het omstreden gedrag van hun grootouders of andere 'foute' familieleden op straat zou komen te liggen. Blijkbaar nooit geheelde wonden in de familie zouden worden opgehaald met nare gevolgen voor nabestaanden, zowel van daders als hun slachtoffers.

Het was niet alleen rampspoed en ellende die sommigen vreesden. Ook zou er een fijne bron van mooie en spannende verhalen beschikbaar komen. De al forse stroom boeken en podcasts met familiegeschie-

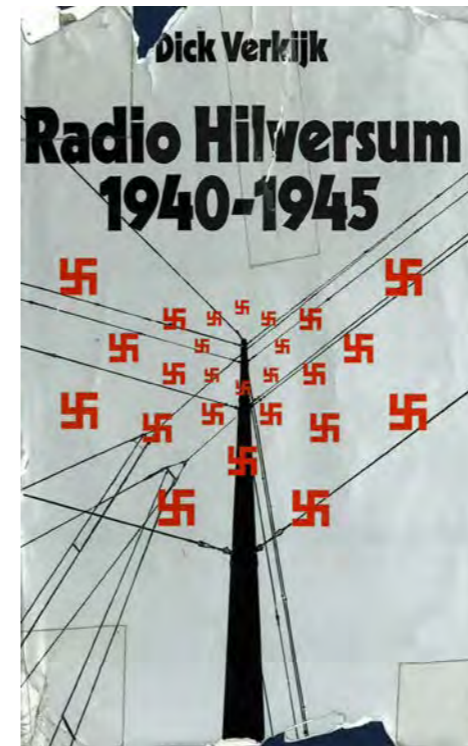
EO / Beeld & Geluid

“elke generatie kijkt met andere ogen naar het verleden”

denissen over de oorlog zou nog verder kunnen worden aangevuld. Want de behoefte aan dergelijke persoonlijke verhalen kent geen grenzen. Dat alles kan een poging tot verwerking van het complexe en emotieopwekkende verleden worden genoemd.

Want elke generatie kijkt met andere ogen naar het verleden. Zo had men in Nederland tot aan de jaren zestig en zeventig vrijwel geen behoefte aan oorlogsherinneringen die juist de laatste veertig jaar enorm belangrijk zijn geworden. In

de jaren vijftig herdacht men vooral de Duitse onderdrukking en het verzet daartegen. Dat wereldbeeld zat eenvoudig in elkaar. Je had de Duitsers, de NSB en collaborateurs;

die waren fout. En dan had je het verzet, de vervolgd en de geallieerden die vochten voor vrijheid; die waren goed. Over alles dat daar tussenin zat, ging het niet veel. En als het er al over ging waren het meestal pogingen om ze in het goed-fout-schema te persen.

In dat kader kan je het boek van Verkijk zien. Het uitstekend gedocumenteerde onderzoek onthulde vele omstreden gedragingen van omroepmensen, vooral bestuurders, maar ook programmamedewerkers. Dat sloeg in als een bom, want veel was onbekend. Daardoor is Verkijks boek een soort Bijbel voor omroepgeschiedenis over oorlog geworden. De documentaire *Het verraad van Hilversum* gaat bijvoorbeeld vrijwel geheel op de interpretatiewijze van dit boek terug. Met veel meer accent

<< De documentaire van Alfred Edelstein gaat terug op het onderzoek van Dick Verkijk
< Verkijks boek uit 1974 is de 'bijbel' van de oorlogsgeschiedenis van de omroep geworden

op het lot van de Joden, dat wel, want dat past in de sterk toegenomen belangstelling voor de Holocaust, de vernietiging van miljoenen Europese Joden, een van de grootste schandvlekken in de geschiedenis van de mensheid. Eerder zwaarbelichte oorlogaspecten hebben als gevolg daarvan aan belang ingeboet: verzet, vrijheidsstrijd, democratie en dictatuur, fascisme en communisme en agressieve internationale politiek.

Dat bedoelden de makers van die EO-documentaire waarschijnlijk ook met het lichtvaardig inzetten van de zwaarbeladen term 'verraad'. Ook de omroep als totaal zou zich niets gelegen hebben laten liggen aan het lot van de Joden, zowel de vooroorlogse bestuurders van de omroepverenigingen niet, als de medewerkers aan de nazi-omroep die vanaf april 1941 ging functioneren. Heel 'Hilversum' was gewoon fout, dat vereiste nauwelijks nadere toelichting; Verkijk had dat eerder immers al gedaan. En na de oorlog waren al die foute omroepmensen er erg gemakkelijk afgekomen met hooguit lichte straffen en behoud van mooie carrières.

Deze gemakzuchtige interpretatie van de geschiedenis is nog wel enigszins te begrijpen in het licht van het alarmerend toenemende antisemitisme in onze samenleving. Maar voor historici is het bitter om te zien hoe weinig waarde wordt gehecht aan zorgvuldig onderzoek naar de complexiteit van de oorlogsgeschiedenis, ook met betrekking tot de positie van Joodse omroepmedewerkers. Mogelijk dat mijn in april te verschijnen onderzoek naar onder andere dat onderwerp meer helderheid zal kunnen verschaffen.

Dat onderzoek brengt mij ertoe te pleiten voor nieuw onderzoek naar de oorlogsgeschiedenis van de omroep in het algemeen. Juist de recente openbaarmaking van de archieven van de Bijzondere Rechtspleging biedt hiervoor een belangrijke empirische basis. Niet alleen voor onderzoek naar het handelen van omroepmensen op cruciale momenten in de bezettingstijd. Maar ook voor de complexe relaties in het beleid van de omroepen die voor hun voortbestaan en hun personeel opkwamen en voor de alledaagse dilemma's voor de meer dan duizend omroepmensen die besloten door te blijven werken voor een nazi-staatsradio en die zich zeker niet allemaal laten persen in een simpel schema van goed en fout.

Huub Wijfjes is mediahistoricus en auteur van vele boeken en artikelen over omroepgeschiedenis.

EDDY VAN UYE PIETERSE

een verzetsman die omroeper bleef

Hij was voor de Tweede Wereldoorlog bekend doordat hij omroeper was voor de NCRV-radio. Edmond ('Eddy') van Uye Pieterse zat tijdens de Duitse bezetting in het verzet, maar werkte ook voor de genazificeerde Nederlandsche Omroep. Het bewogen omroeperven van 'VUP' laat de dilemma's van veel mensen tijdens de oorlogsjaren zien, net als de moeizame zuivering na de bevrijding. In dit eerste deel van een tweeluik over VUP kijken we naar zijn oorlogsjaren en de nasleep daarvan, het tweede deel gaat over het begin van zijn carrière.

Eddy van Uye Pieterse, in de Omroepgids van de NCRV, 9 mei 1936

door Bas Nieuwenhuijsen

Van Uye Pieterse kwam op 20 mei 1929 in dienst van de NCRV als omroeper. Hij bleef bij de NCRV werken tot 1 april 1941, toen de omroepverenigingen van het toneel verdwenen en bijna alle medewerkers overgingen naar de Nederlandsche Omroep. Die organisatie was door de Duitsers in het leven geroepen om de radio, een belangrijk massamedium, voor hun eigen doeleinden te kunnen inzetten. Het eerste jaar van de bezetting mochten AVRO, NCRV, KRO, VARA en VPRO nog blijven uitzenden, maar wel onder het toezicht van de Rundfunkbetreuungsstelle, dat de programma's censuurde. Uiteindelijk werd besloten tot 'concentratie' van de omroepen in wat eerst de Rijks Radio-Omroep heette en iets later de Nederlandsche Omroep, onder leiding van de NSB'er Willem Herweijer. Al het personeel van de verenigingen kreeg een nieuw contract aangeboden, dat maar weinigen hebben geweigerd. Eén van die uitzonderingen was Harry Brautigam, die voor de KRO werkte en niets met de Nederlandsche Omroep te

maken wilde hebben. Hij sloot zich al snel aan bij het verzet, was betrokken bij een vuurgevecht bij een radiopost van het verzet iets ten zuiden van Breda en is de volgende dag, op 5 oktober 1944, samen met andere leden van zijn groep door de Duitsers gefusilleerd.

Maar ook onder de medewerkers die in dienst traden van de Nederlandsche Omroep was er verzet. Dat ze hun werk bleven doen, betekende niet automatisch dat ze Duitsgezind waren. Een voorbeeld daarvan te

Jaap de Jong, een directe collega van Van Uye Pieterse als omroeper bij de NCRV. De Jong trad wel in dienst van de Nederlandsche Omroep, maar wenste niet als omroeper de stem van Duitsgezinde uitzendingen te worden en koos voor een functie achter de schermen. Anderen, zowel technici als programmamakers, probeerden uitzendingen te saboteren en maakten, tegen het einde van de oorlog, plannen om de studio's over te nemen ten dienste van het verzet.

Voor het verzet was Hilversum interessant, niet alleen vanwege de radiostudio's, maar ook omdat de Duitsers er hun militaire hoofdkwartier vestigden. Hilversum was verder één van de plaatsen waar in 1941 de Februaristaking uitbrak, een protest tegen de Jodenvervolgung. Daarbij speelde personeel van de NSF, de bakermat van de omroepwereld, een belangrijke rol. Overigens was in Hilversum, binnen en buiten de omroep, net als elders in het land ook sprake van collaboratie. Dick Verkijk heeft dat ten aanzien van de omroepen in zijn boek *Radio Hilversum 1940-1945* grondig belicht.

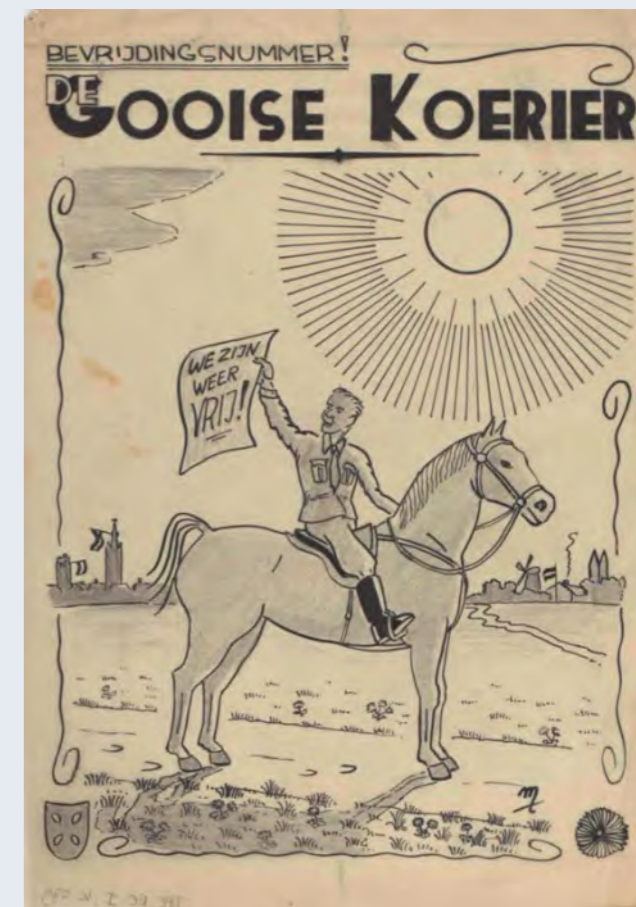
VUP in verzet

Eddy van Uye Pieterse bleef wel omroepen, maar kwam al in 1940 (toen hij dus nog bij de NCRV zat) in contact met een verzetsgroep in Utrecht. Uit een verklaring van onder andere overste Schrek, plaatsvervangend commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten in Hilversum, tegenover de zuiveringscommissie die na de bevrijding het oorlogsverleden van Van Uye Pieterse onderzocht, blijkt dat VUP in overleg met het verzet bij de omroep zou blijven. Van Uye Pieterse beloof-

de verder dat hij, als dat nodig zou zijn, onderduikers zou verbergen. De Utrechtse groep werd al na korte tijd door de Duitsers opgerold. Van Uye Pieterse bleef buiten schot en hield zich voorlopig op de achtergrond, maar legde wel contact met verzetsmensen in Hilversum, de groep rond oud-marineofficier C. J. de Kup (die later werd gearresteerd en op 11 november 1942 in concentratiekamp Neuengamme is omgekomen).

VUP kwam, aldus de verklaring van overste Schrek, in 1942 in contact met de Hilversumse verzetsman Kees Peet, die het ondergrondse blad *Hooren, Zien en Zwijgen* maakte. VUP ging hem daarbij helpen, zijn eerste stappen in de wereld van de illegale pers. Later, in 1944 toen een aantal verzetskranten werden gebundeld in de *Gooise Koerier*, zou hij daarvan chef-redacteur worden. Na de bevrijding was hij enkele maanden hoofdredacteur van *Gooische Klanken*, de gezamenlijke krant van de plaatselijke oud-verzetsgroepen. In 1943 loste hij zijn belofte om onderduikers op te vangen in en verborg drie Joden. In 1944 had hij twee vrouwen in huis, die door de Duitse Sicherheitsdienst werden gezocht en die hij en zijn echtgenote wekenlang verborgen hielden. VUP pleegde op zijn werk ook kleinere daden van verzet. Zo hielp hij de veroordeling van een collega te voorkomen, die een anti-duits opmerking had gemaakt. Hij verklaarde bij het proces dat zijn collega niet "rotmoffen" had geroepen maar iets anders, dat erop leek. Meeneed voor een goed doel.

In 1944 sloot Van Uye Pieterse zich met een groep van 60 man aan bij de Binnenlandse Strijdkrachten. Ze vormden de kern van de 6e Compagnie in Hilversum, onderdeel van Gewest 9, die onder leiding stond van commandant Dieperink, diens adjudant Van der Schatte Olivier en plaatsvervangend commandant Schrek. VUP werd ondercommandant van de 6e Compagnie. Zijn groep had zich de jaren ervoor verdienstelijk gemaakt met onder meer hulp aan onderduikers, sabotage en

Bevrijdingsnummer van de Gooise Koerier

spionage. De Sicherheitsdienst rolde de groep rond de *Gooise Koerier* op 28 maart 1945 grotendeels op. Van Uye Pieterse was bij de inval in zijn huis toevallig weg, zijn vrouw werd gearresteerd en tot het einde van de bezetting gevangengehouden in Amsterdam. VUP dook onder.

Links vooraan G. J. Dieperink, commandant van de BS in Hilversum, rechts naast hem de commandant van de Polar Bears die Hilversum bevrijdden

Hij was inmiddels sinds 1 december 1944 op wachtgeld gesteld bij de Nederlandsche Omroep, die na Dolle Dinsdag

“DE BELASTENDE VERKLARINGEN WOGEN ZWAARDER DAN ZIJN VERZETSWERK”

(5 september 1944) geen rol meer speelde. Van Uye Pieterse had zich begin februari 1943 ziek gemeld.

Hij had een longaandoening. Aan het einde van dat jaar was hij weer half gaan werken, maar dat heeft dus niet lang geduurd. Hij bleef wel bij de omroepwereld betrokken. Zo was hij actief in groepen die plannen maakten voor de bevrijding en de toekomst van de radio. Toen na de Duitse capitulatie Herrijzend Nederland de officiële omroep was en de oude omroepen het vooroorlogse bestel wilden herstellen, waren veel omroepmedewerkers geen voorstander van terugkeer naar de zuilen. Ze organiseerden zich in de OVO (Organisatie Van Omroepers), waarvan Van Uye Pieterse bestuurslid werd.

De zuivering

Al kort na de bevrijding begon een speciale commissie met de zuivering van de omroepwereld. Wie bij de radio wilde blijven werken (op dat moment Herrijzend Nederland) kon een verzoek indienen, om -na zuivering- in aanmerking te komen voor een nieuwe aanstelling. Van Uye Pieterse deed zo'n verzoek aan de Commissie voor de Zuivering van het Radio-Omroeperspersoneel. De commissie, onder co-voorzitterschap van J. Roelse en F. J. Sträter, stelde een onderzoek in, hoorde VUP op 1 augustus 1945 en verzamelde een aantal verklaringen over zijn gedrag tijdens de bezetting. Van Uye Pieterse had zelf drie referen-

ties opgegeven: D. Koert, J. Huisman en C. (Kees) Peet, die alle drie een rol hadden gespeeld in het verzet in Hilversum en VUP schriftelijk prezen voor zijn illegale werk. Ook overste Schrek legde een schriftelijke verklaring af, die zeer lovend was.

Maar daar stonden ook belastende verklaringen tegenover. Zo kreeg de commissie een brief van Joh. Gerholt uit Naarden, die Van Uye Pieterse “fout” noemde “op het moment dat hij zich leende voor het aankondigen van de programma's van het landverraderscabaret van Paulus de Ruiter”. Gerholt schreef dat hij zich als trouw luisteraar een mening kon vormen over de omroepers, en die van de NCRV in het bijzonder,

omdat hij die als lid van het Christelijk Radiokoor persoonlijk kende. VUP had blijkbaar geen gunstige indruk op hem gemaakt, want Gerholt noemde hem “de minst vlotte omroeper”, die zodra hij voor de Nederlandsche Omroep was gaan werken “gewild vrolijk” ging doen.

De commissie haalde verder boven tafel dat Van Uye Pieterse redevoeringen van NSB-leider Mussert en propagandist Max Blokzijl had aangekondigd, dat hij twee “kameraadschapsavonden” had bezocht, en dat hij zich vrijwillig had aangemeld bij de Kultuurkamer. VUP nuanceerde dat tegenover de commissie. Hij had nooit het cabaret van Paulus de Ruiter aangekondigd, zoals Gerholt had geschreven, verklaarde hij. Hij had inderdaad twee vormingsbijeenkomsten bezocht, maar de ene alleen omdat er een bedrijfsfilm werd vertoond en de andere om met een

spreker uit Vlaanderen te kunnen discussiëren. Bij de Kultuurkamer zou hij zich wel hebben aangemeld, maar het antwoordformulier nooit hebben ingevuld en dus nooit lid zijn geworden.

De belastende verklaringen over Van Uye Pieterse lijken, vanuit onze tijd bekeken, niet veel om het lijf te hebben gehad, maar wogen voor de commissie toch zwaarder dan zijn niet geringe verzetswerk. Op 11 september 1945 besloot de commissie dat Van Uye Pieterse vijf jaar lang niet meer als omroeper mocht werken.

Herziening

VUP ging in beroep en bracht zijn verzetsnetwerk in stelling. De zuiveringscommissie kreeg een aantal brieven op poten, waaronder een van een omroepman die vanaf het eerste uur bij het verzet betrokken was: Michel (Sjel) Janssen, een KRO-technicus die als militair in de meidagen van 1940 aan de Grebeline had gevochten en gewond was geraakt. Al in augustus 1940 had hij samen met Jan Outshoorn, studiochef bij de AVRO, wapens in het AVRO-complex verstoppt. Hij stal ook pistolen van Duitse militairen die in de KRO-studio concerten bijwoonden. In zijn brief aan de Zuiveringscommissie schamperde Janssen: “Hoe langer hoe meer dringt zich de overtuiging bij mij op, dat Uw commissie, het koste wat het kost, haar beslissing wil handhaven. Waar zou overigens Uw prestige blijven?” En hij legde nogmaals de nadruk op het waardevolle verzetswerk van Van Uye Pieterse. Ook anderen deden dat, onder wie opnieuw Kees Peet en overste Schrek, die een gedetailleerd overzicht van VUPs

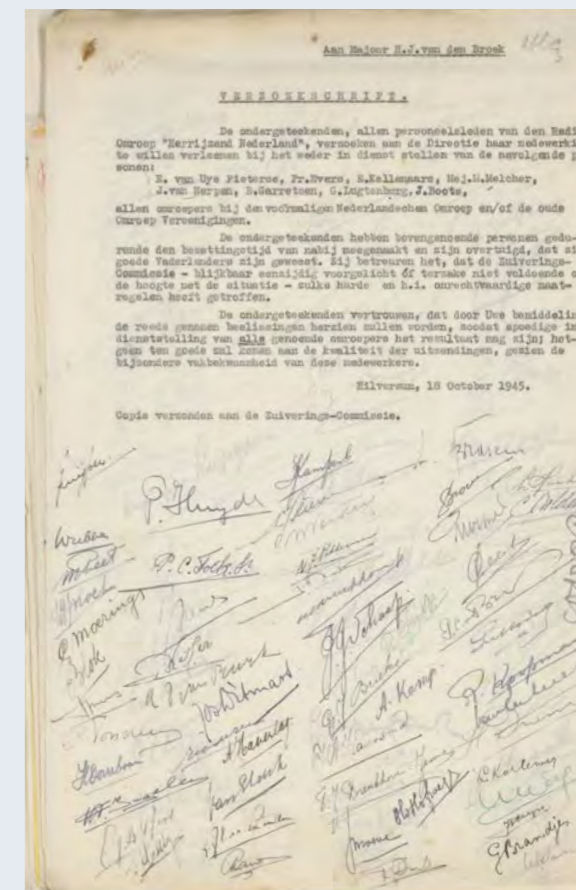
activiteiten gaf. Jan Outshoorn gaf de commissie eveneens een veeg uit de pan: “Neen, mijne Heeren, met de zoetsappige mededeeling, dat de Commissie op de hoogte is van de heer VUPs illegale activiteit en daarvoor waardeering heeft, praat U deze eerroof niet weg.”

Niet alleen van zijn mede-verzetsmensen kreeg VUP steun. In oktober ontving majoor Van den Broek, die aan het hoofd van Herrijzend Nederland stond, een schriftelijk verzoek van zijn medewerkers: ze vroegen zijn hulp om ervoor te zorgen dat Van Uye Pieterse, Frans Evers, Emile Kellemaers, Mieke Melcher, Jan van Herpen, Evert Garretsen, Ger Lugtenburg en Jan Boots weer bij de omroep aan het werk zouden kunnen. Aangehecht waren pagina's vol handtekeningen van personeelsleden van Herrijzend Nederland.

Onder zoveel druk keerde de commissie op haar schreden terug. Van Uye Pieterse werd uitgenodigd voor een nieuw gesprek op 7 november 1945. Ook verder won de commissie inlichtingen in, waaruit kennelijk bleek dat het tijdens de bezetting gevormde Departement van Volksvoorlichting en Kunsten, waaronder de Nederlandsche Omroep viel, niet blij was geweest met Van Uye Pieterse. Op 5 december 1945 ging de commissie overstag: VUP mocht weer voor de radio gaan werken. Tussen de regels door was in het officiële besluit enig tandenknarsen van de commissie te horen: “Beslist, dat zij het aankondigen van nationaalsozialistische propaganda door den Heer Edmond van Uye Pieterse, wonende te Hilversum, betreurt, dat zij, tegen wederindiensttreding van den Heer E. van Uye Pieterse, wonende te Hilversum, bij eenigen Omroep geen bezwaren heeft.”

VUP is niet meer aan het werk gegaan. Hij was ziek, kreeg een uitkering via de Stichting 1940-1945, en is op 30 november 1951 overleden.

Bronnen: Delpher.nl, Nationaal Archief, Gooienvechthistorisch.nl

Steunbetuiging van talloze collega's

archieven van Beeld & Geluid vond De Ruiter tot zijn verrassing ook een "zeer geheim" stuk gericht aan de toenmalige regering in ballingschap in Londen waarin de aanstaande ingebruikname van de zender in Eindhoven werd aangekondigd (zie foto onder). Met uitzendingen op de 300 meterband en olie-gestookt dus onafhankelijk van vaste energiebronnen. En dan zijn er ook de ontdekte bedelbrieven waarin de eerste directeur/leidinggevende van RHN, Henk van den Broek (1901-1959) veel moeite moest doen om het benodigde materiaal voor 'zijn' zender te krijgen. Niet alleen de verwachte microfoons en zendapparatuur, maar ook briefpapier, meubels en paperclips. Er was immers toentertijd gebrek aan alles.

Kortom, genoeg om te beluisteren via deze link:
Hierisherrijzendnederland.nl

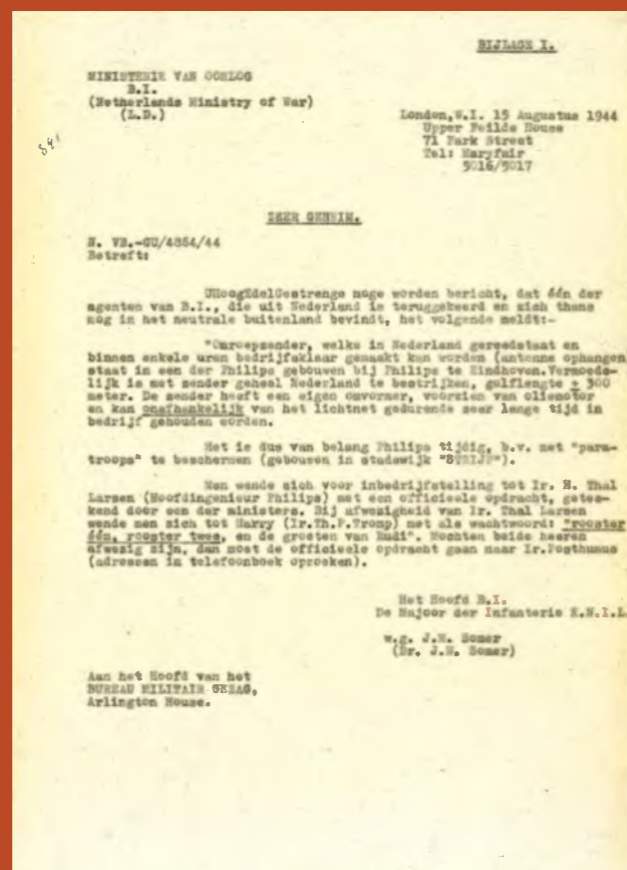
Podcastserie over de historie van Radio Herrijzend Nederland

Dat ruim 80 jaar na dato het pionierswerk van Radio Herrijzend Nederland (RHN) nog steeds tot de verbeelding spreekt, bewijst een gloednieuwe serie die podcastmaker, schrijver en uitgever Peter de Ruiter maakte, samen met Bas Agterberg van Beeld & Geluid, geluidstechnicus Job de Haas en stagiaire Emma de Boer.

Er staan acht delen gepland van elk een half uur tot een uur waarbij de historie van deze voorloper van de Wereldomroep centraal staat. Gevolgd vanaf oktober 1944, toen vanuit het bevrijde Eindhoven de eerste uitzendingen plaatsvonden. In het diepste geheim voorbereid en gebouwd met hulp en apparatuur van Philips. En onder zeer primitieve omstandigheden in een studio annex berghok van anderhalf bij twee meter (zie foto boven). Maar toch, het vrije woord klonk weer vanaf Nederlandse bodem.

In de historische podcastserie staan onder meer de Hongerwinter centraal, de rol van de Duitse propagandamachine en het verzet tegen de bezetters. En natuurlijk de eerste medewerkers van Herrijzend Nederland, onder wie veel latere coryfeeën uit de Publieke Omroep. Tijdens de zoektocht in de

Albert Bek

>>Meer lezen over de geschiedenis van RNW/RHR, browse naar: recordermagazine.nl/tag/rhn

Fotorubriek

In het vorige nummer zijn maar liefst 13 van de 20 afgebeelde NTS'ers herkend: technici Jaap Brits, Dick Visser, Herman Jansen, Ger de Haan, Joop Valk, Joop Boonstra, studiochef Chris Lambregts, Cor van Driel, die later het Omroepmuseum oprichtte, opnameleider Chris de Brij en cameraman Peter de Jong. Daardoor waren ook de twee dames te achterhalen: Joke Janmaat en A. Kampinga-Wilms, hoewel over hun functies niets bekend

is. En ook Henk Vermolen van Grafisch ontwerp kon gelinkt worden aan een van de portretten.

Op deze tweede reeks portretten staan vermoedelijk mensen die in 1955 bij de NTS in dienst traden. Want op foto 22 zien we Arnold Kroon. Hij begon op 15 augustus 1955, als 17-jarige leerling-timmerman bij de NTS en zou later decorontwerper worden. Maar er zitten misschien ook oudgedienden tussen, zoals Jac. Hey op foto 4, hij was er al vanaf de eerste tv-uitzendingen bij. Herkent u een van de andere geportretteerden? Mail uw reactie naar redactie@recordermagazine.nl. Op recordermagazine.nl/nts-medewerkers vind u de 'uitslag' van het vorige nummer en de namenlijst.

'64

MARIANNE in NL

door Harry Knipschild

Op 30 januari 2025 overleed op 78-jarige leeftijd Marianne Faithfull, de Britse zangeres die van moeders kant afstamde van de adellijke Oostenrijk-Hongaarse familie Von Sacher-Masoch. Op een feestje had ze de aandacht getrokken van Andrew Loog Oldham, manager van de Rolling Stones. Die waren in korte tijd tot de top van de hitlijsten door- gestoten met hun bewerkingen van *Come On* (Chuck Berry), *I Wanna Be Your Man* (Lennon & McCartney) en *It's All Over Now* (Valentinos).

Oldham, die meer ambities had dan geld verdienen met de Stones, nam Marianne onder zijn hoede. Hij zag het jonge meisje als een Engelse uitvoering van het Franse idool Françoise Hardy, die opgang gemaakt had met *Tous les garçons et les filles*. Onder zijn leiding zette Faithfull, zeventien jaar, twee nummers op de band, waarvan *As Tears Go By*, van Keith Richards en Mick Jagger, als a-kant het beste uit de verf kwam. In 1964, het jaar dat Britse popmuziek de wereld veroverde, kwam de single bij wijze van spreken als geroepen. *As Tears Go By* haalde een hoge klassering in heel wat hitlijsten.

Het zangeresje werd uitgenodigd om haar hit op de KRO-televisie te vertolken in een programma, waarin ze de gast was van het toenma- lige idool Anneke Grönloh (foto 1). Marianne zong *As Tears Go By* met instrumentale ondersteuning van een combo onder leiding van Ger van Leeuwen. De recensenten waren niet enthousiast. In de krant kon je lezen dat het “een bar slechte tienershow” was. “Het leek wel een kleuterklasje.” Een journalist liet eind 1964 afdrukken: “Ik miste persoonlijkheid.”

Na *As Tears Go By* verschenen *Summer Nights* en *This Little Bird*, beide deden het goed. Met steun van Bob Bouber trad ze enkele keren in Limburg op. In VARA-tienerprogramma *Fanclub* was ze anno 1966 twee keer *special guest*. Op 11 maart zong ze live in studio Bellevue aan de Leidsekade in Amsterdam (foto 2). Verder traden op de Fortunes, Milly Scott, de Italiaanse zangeres Gigliola Cinquetti, protestzanger Robert Steyl en Marlies Liefveld. Vast onderdeel van *Fanclub* was een wedstrijd tussen de aanwezige tweens. In deze aflevering werden de

'66

'66

'66

fans van Marianne getest op hun kennis over hun favoriete artieste. Na de zomerstop startte *Fanclub* in september weer op met een tweede bezoek van Marianne in een nieuw decor (zie foto 3) en vernieuwde programma-opzet met meer nadruk op beatmuziek. Presentatrice Judith Bosch ontving in deze aflevering ook Tee Set, de Haagse pop- zanger Franky Franken, er was een eerder in het Olympisch Stadion in Amsterdam gefilmd play-backoptreden van Sonny & Cher en een live-optreden van mimepeler Rob van Houten. De laatste gast vormde de inspiratie voor de *Fanclub*-competitie: wie kon het beste een liedje van Marianne ‘lip-zingen’ (foto 4). De tv-recensent van *Tubantia* schreef: “*Fanclub* presenteerde Marianne Faithfull, die niet alleen mooi zingt, maar ook nog wel iets met persoonlijkheid te vertellen heeft.”

Cees Mentink, redacteur van popblad *Teenbeat*, liet zich bij haar thuis inviteren. “Is Marianne wel gelukkig?”, vroeg hij zich af. “Vast staat dat John [Dunbar, haar echtgenoot] haar veel aan haar lot overlaat en veel met zijn vrienden uitgaat.” Al in 1966 kwam er een einde aan het hu- welijk. Haar relatie met Mick Jagger (1966-1970) werd wereldnieuws. Marianne en Mick schreven samen *Sister Morphine*, een toepasselijke song voor het leven waar ze in terecht kwam.

Anno 1979, na het eerste nieuwe album sinds jaren (foto 5), keek Harry van Nieuwenhoven in *Oor* terug. “Niet alleen haar platen fasci- neerden me. Ook haar wat treurige voorkomen en dat er blauw bloed door haar aderen scheen te stromen, jaagden mijn hoofd op hol. Ze was voor mij het exemplarische voorbeeld van het onschuldige en ver-

legen meisje uit de klas die iedereen wilde versieren.” Harry omschreef Marianne dankzij *Broken English* als “een overlevende.” Hij vond dat ze met dat album en *The Ballad of Lucy Brown* veel nieuwe fans voor zich zou winnen en haar oude fans verrassen. Een nieuwe Marianne Faithfull was geboren – “een verplet- terende come-back.”

'79

De essays van Kees

Hij noemt ze graag ‘essays’, maar ‘stukjes’ vindt hij ook goed. Oud-col- lega Kees van Langeraad (1928) is de auteur. We kennen hem bij *Recorder* al sinds oktober. Toen publiceerden we een ander stuk van hem over een jazzsessie van Boy Edgar die in 1968 door regisseur Bob Rooyens werd vastgelegd in de documentaire *Sessie*.

Dat Kees over nog veel meer onderwerpen boeiend kan schrijven, blijkt uit een reeks korte verhalen die we via onze website mogen ontsluiten. Sommige zijn nog steeds actueel, zoals die over het Midden-Oosten onder de veelzeggende titel ‘Opvang in de regio’. U vindt ze via de QR-code. Ove- rigens is een deel van het archief van Van Langeraad inmiddels ondergebracht bij Beeld & Geluid.

Albert Bek

recordermagazine.nl/author/langeraad

Kees met zijn Zilveren Nipkowschijf in 1964

Harry Pot / Anefo

Tot slot nog even dit...

door Nol van Bennekom

Tot slot nog even dit... Dat was in de jaren tachtig van de vorige eeuw de inleiding tot de wegwezer van KRO *Brandpunt*. Daarna klonk de eindtune *Splanky* van Count Basie. Het was mijn tweede schnabbel als tekstschrijver bij de omroep.

Hoe kwam het dat ik als dagbladjournalist – tot mijn verbazing – een bescheiden omroepcarrière zou gaan maken bij verschillende omroepverenigingen? Dat kwam doordat mijn hoofdredacteur bij *De Gooi- en Eemlander* in Hilversum mij voorstelde een vaste dagelijkse komische column te schrijven. Eerst had een collectief van binnen- en buitenlandredacteurs zich daar om beurten met frisse tegenzin mee beziggehouden. Mijn collega's feliciteerden me, vals glimlachend, met mijn vaste aanstelling die 29 jaar een nagel aan mijn doodskist zou worden. Daar waren ze mooi van af.

Het zal ergens in 1978 geweest zijn dat Paul van Schaik van de AVRO mij vroeg of ik mee wilde werken aan zijn radioprogramma *Er floot een vogel in de wei*. Het werd uitgezonden in de late avond en duurde een uur. Paul maakte dat programma samen met Onno Scholtze, een baardige technicus, maar een zeer bekwame weirdo, die privé beschikte over een als studio ingerichte stationwagen. Onno had ook bedacht dat het menselijk hoofd, met al zijn daarin opgeslagen organen, een uitstekend element zou kunnen zijn voor het maken van opnamen. In die jaren was enige belangstelling ontstaan voor koptelefoonstereo. Onno beschikte over minuscule microfoontjes die in de gehoorgang van menselijke oren pasten. Zo creëerde

Onno een levend opname-element. Zijn theorie was dat iedere radioluisteraar met een koptelefoon precies hetzelfde hoorde als degene die voor het luisterexperiment zijn oren had uitgeleend en ook diens persoonlijke sensatie hetzelfde zou beleven.

KRO *Brandpunt*

Na dit avontuur kwam *Brandpunt*. Ik was tamelijk vereerd door het verzoek van Ad Langebent tegen wie ik vreselijk opkeek. Aanvankelijk ging het alleen om de komische wegwezer aan het eind van het programma. Dat was nog wel een dingetje, want het moest ultra kort zijn. Tot slot nog even dit... retteketetblabla en dan MUZIEK!

De meeste lol had ik met Ton Schuurmans, die over een droge maar zeer hilarische humor beschikte. Eén keer ben ik ingeschakeld bij vier tv-verkiezingspecials. Ik moest vier verkiezingsliedjes maken, waarvan er één door Adèle Bloemendaal en drie door Jenny Arean zouden worden gezongen. De melodie was gecomponeerd door Herman Schoonderwalt, die ook de begeleidingsband leidde. Mijn voorganger als tekstschrijver een jaar eerder was Alexander Pola geweest. Zijn eerste regel was "Wordt het kómen of gáán", dus met de lange klinkers oo en aa op de lange noten. Zangtechnisch gezien natuurlijk perfect.

Maar Ad Langebent had voor mij een heel andere eerste zin bedacht: "Wie wordt dé sterke man" met de klemtoon op 'de' op de eerste lange noot. Tekstueel natuurlijk een doodzonde, maar er viel niet over te praten, dus mijn eerste regel bleef "Wie wordt de sterke man".

Er waren in die tijd vier grote politieke stromingen: de VVD van Wiegel, de PvdA van Den Uyl, het CDA van Van Agt en D66 van Terlouw. Zodoende kwamen er dus vier verkiezingspecials. Het bekendste nieuwsfeit was in die tijd de gifvondst in de bodem van Lekkercerk. In het liedje van milieupartij D66 had ik de zin bedacht "als de paus hier zou komen, dan zijn we gerust het enige land waar hij de bodem niet kust". Dat was in maart. Een wereldgrap vond ik zelf. En dat vonden er meer. Want ik zie op Oudejaarsavond op de tv mijn grap voorbij komen in *Thomasvaer en Pieternel* en daarna in de Oudejaarsconferentie van Wim Kan.

Farce Majeure

De NRCV had gouden jaren beleefd met het satirische tv-programma *Farce Majeure*. Qua humor in mijn optiek de absolute top. Het Farce Majeureteam was ook van goud met Jan Fillekers, Henk van der Horst, Fred Benavente, Alexander Pola en Ted de Braak. Ik was stomverbaasd toen ik werd gebeld door Jan Fillekers met de vraag of ik mee wilde werken aan een nieuw tv-programma met de naam *HINT* (Hulp In Netelige Toestanden). Er moesten sketches geschreven worden die door het *Farce Majeure*team gespeeld zouden worden. *HINT* heeft geen lang leven gehad.

Daarna werd ik ingelijfd bij *Op de valreep* van de KRO-radio, een wekelijks actualiteitenprogramma van Aad van den Heuvel en Maartje van Weegen. Ik kwam daarbij terecht op een rare manier. Ik had mij bij Aad van den Heuvel beklagd omdat in zijn programma een deel van mijn column in de krant werd voorgedragen zonder bronvermelding. De column ging over de schoonmaker bij de krant die op het fietspad bij Blaricum door een ijverige politieagent werd staande gehouden omdat zijn fietsbel het

niet deed. Dat was in de week dat oorlogsmisdadiger Pieter Menten uit het politiebureau was ontsnapt. De schoonmaker vroeg: "Hebben jullie Menten al?". De agent antwoordde met "nee". "Nou", beet de schoonmaker hem toe, "maak dat dan eerst af!"

De volgende dag belde Aad van den Heuvel en ik had er weer een baantje bij. Ik ging deel uitmaken van het KRO-schrijverscollectief, waarin ook Alexander Pola zat. Die schnabbel duurde liefst vier jaar. Robert Paul, Henk van der Molen en Maria Lindes speelden onze sketches.

Imre Somogyi

NCRV-programmamaker Imre Somogyi huurde mij in voor zijn radioshow *De Lopende Band*. Rik Felderhof deed mee als de heer Van Strien die wildvreemde mensen opbelde met de mededeling dat hun poesjes waren gearriveerd. Die mensen wisten van niks. Voor Dick Bikker schreef ik teksten die hij met het accent van een Indische Nederlander voorlas. Oom Ventje speelde hij.

Het programma werd bijna door het NCRV-bestuur verboden. Dat kwam eigenlijk door een bijdrage van mij. Imre had mij gevraagd om wat komische elpees mee te brengen. Ik had Margreet Dolman gevonden met het lied *Thank you for Calling Goodbye*. Ook had ik een tekst gemaakt bij een fragment van een tv-programma *Engelen bestaan niet* van Ron Brands-teder. Deze zong dat lied zelf en was zijn tekst op dat moment kwijt. Daar had Imre een grap mee uitgehaald en ik had een woedende tekst gemaakt

van iemand die voor zo'n slecht gezongen lied weigerde nog langer kijkgeld te betalen. Terwijl ik thuis het programma luisterde hoor ik ineens dat Margreet Dolman niet zong "Thank you for Calling" maar "for Coming". Ik belde meteen Imre. "Het is een ramp", riep hij, "misschien wordt het programma wel van de zender gehaald. Het bestuur is woest." Ik maakte nogmaals excuus voor Margreet Dolman. "Welnee," zei Imre, "daar gaat het helemaal niet over, engelen bestaan wél bij de NCRV".

"Tot slot nog even dit... retteketetblabla en dan MUZIEK!"

Nol van Bennekom is journalist, schrijver, muzikkenner en contrabassist.

Tineke de Nooij over Willem van Kooten

“BRILJANT OP ZOVEEL GEBIEDEN”

door Dick Klees

Dick Klees

In haar smaakvol ingerichte appartement in het Rosa Spierhuis maakte Tineke plaats voor haar moderne kunstcollectie door al haar platen en boeken de deur uit te doen. De broodnodige muziek beluistert ze *streaming*. En voor verhalen put ze uit haar herinneringen. Zoals uit het jaar 1961 toen Willem en zij elkaar ontmoetten. “Er bestonden nog geen deejays, we waren omroepers die hun eigen teksten schreven. Veronica straalde nog een ouderwetse radiostijl uit terwijl we toch vernieuwend wilden zijn.” Tineke presenteerde toen al *Koffietijd*. GerAnne Verweij, oudste dochter van ‘oom Dirk,’ (een broer van een van de Veronica-oprichters Bull Verweij) moest de teksten schrijven, maar dat lukte niet soepel. Gelukkig was een vriendje van de zusjes Verweij de 18-jarige student Nederlands Willem van Kooten. Die kon dat wél.”

Ook nog stevig in het geheugen zit de ontmoeting in 1964 met Little Stevie Wonder in Parijs waar ze samen met Willem van Kooten, dan programmaleider, en haar latere partner Tony Vos is om Wonders eerste Europese concert bij te wonen. “Daar staat een twaalfjarig jongetje op de Bühne, die speelde piano en gitaar, sprong en danste. De tranen liepen over mijn wangen. De volgende dag hebben we hem geïnterviewd. Je zit naar een soort Mozart te kijken, snap je? Je beseft dat daar een wonderkind staat... fascinerend!”

Uit de tijd van Radio Veronica is er nu niemand meer die Willem van Kooten beter kende dan Tineke de Nooij. Zij zag hem komen en gaan.

Toen Willem het voor het zeggen kreeg en zich in Amerika oriënteerde, kwam hij terug met de *eye opener* dat het hard nodig was de zender uit het slop te halen door de horizontale programmering en de *Top 40* te introduceren. “Ik luisterde op zondagavond zelf graag naar Jack Jackson op Radio Luxemburg. Ook de Amerikaanse legerzender AFN was een voorbeeld. Vervolgens kregen we eigen jingles geproduceerd door Frans Mijts en Marian de Garriga. Later bewerkten bekende popgroepen hun hits tot Veronicajingles, zoals The Sandy Coast, Unit Gloria, Peter Koelewijn en zelfs The Beach Boys.”

“Willem zorgde voor een probleem door een bedrijf in een bedrijf te

Het Radio Veronica dj-team in 1967. Vlnr.: Jan van Veen, Tineke de Nooij, Gerard de Vries, Chiel Montagne, Joost den Draaijer, Eddie Becker en Rob Out. Deze foto werd als ansichtkaart aan fans gestuurd.

Stichting Nordemey / Beeld & Geluid

beginnen. Hij ontdekte dat als je rijk wilt worden in de muziekindustrie, dat het beste kon met een muziekuitgeverij. Hij had het voorgesteld aan de Veronica-directie die daar niet enthousiast over was. Maar ze namen er wel iemand voor aan, waarop Willem zijn eigen bedrijf begon. Als Cuby and the Blizzards of Rob Hoeke in de studio kwamen opnemen, bazuinde ik rond dat mijn vriend Willem hun muziek wel in zijn uitgeverij wilde opnemen, dat gebeurde dan. Overigens nooit een

cent van gezien, ha ha. Het liep fout omdat Willem belangen had bij zijn platenkeus. Steenrijk is hij ermee geworden!”

“MET DIE ONGEWONE STEM EN DIE ONGEWONE KRETEN HEEFT HIJ DE RADIO VERANDERD”

“Als ik aan Willem terugdenk, was ik altijd blij hem te zien. Het contact met hem was zo vertrouwd. We hebben niet alleen veel gelachen, we hadden ook veel serieuze gesprekken. Ook nadat hij naar Portugal was vertrokken, liet hij bij belangrijke gebeurtenissen altijd wat van zich horen. We hadden dezelfde muzieksmaak en voelden allebei scherp aan welke liedjes hits konden worden en uitgebracht moesten worden. Hetzelfde feilloze gevoel voor dalers en stijgers bleek hij te hebben in de aandelenmarkt.”

“Ik ben erg blij dat hij en ik vooral de laatste jaren veel contact hadden. Willem, met die ongewone stem en die ongewone kreten heeft het hele beeld van de radio veranderd. Hij was echt briljant op zoveel gebieden!”

Tineke en Joost brachten in 1963 een plaatje uit. Het eerste nummer was een vertaling van het romantische *Hey Paula* (van Paul and Paula) waarin de deejays niet elkaar, maar het Veronica-schip de liefde verklaarden.

DE JINGLES EN TUNES VAN JOOST DEN DRAAIJER

“Ik vond het allemaal onzin. Waarom? Te veel!”

Willem van Kooten is dood, en zijn alter ego Joost den Draaijer ook. Bij zijn overlijden werd hij geëerd als de radiovernieuwer en taalvirtuoos die hij was. Zijn rechter hersenhelft - waar de creatieve kant huist - zag hoe leuk je radio kon optuigen. Met jingles, een Top 40, een strakke programmering, met hittips en kansen voor nieuw talent. Zijn linkerhelft zag de zakelijke mogelijkheden, de kansen en gaten in de markt die hem rijk zouden maken.

door Jelle Boonstra en Benno Roozen

Van Kooten vertelde het vaak zelf hoe hij in 1964 als programmaleider van de directiebroers Verweij van Veronica mocht gaan rondkijken bij radiozenders in New York, WMCA in zijn geval, waar hij de kunst afkeek. Veel had hij op eigen intuïtie trouwens al geleerd; dat je als DJ een eigen tune moest hebben die je herkenbaar maakte bij een groot publiek. Een goeie tune luistert nauw, daar zat je je leven lang aan vast.

Joost mag het weten

Die tune? Daarin zit jazzliefde en muziekkennis. Van Kooten koos *Asia Minor* (1960), een instrumentale popuitvoering door jazzmuzikant Jimmy Wisner uit de VS van Edvard Grieg's *Piano Concerto in A Minor*. Wisner gebruikte Kokomo als schuilnaam om zijn jazzfans met dit uitstapje naar de pop niet te verliezen. Van Kooten werd met z'n

Beeld & Geluid

tune in 1962 verkozen tot de beste DJ van Nederland. Hij bleef z'n tune trouw tot zijn afscheid van de radio in 1978. Bij het afzwaaien zongen Nederlandse artiesten onder de titel *Joost mag het weten* hem toe op zijn eigen tune. Geproduceerd door Jaap Eggermont, die later met Van Kooten de muziekgroep Stars on 45 zou maken. Dat afscheidslied van Joost kwam met stip op nummer één. Dat de rechten in zijn eigen muziekuitergave zaten was ook best lekker.

Van Kooten was begonnen als tekstschrijver bij Veronica, maar het verloop was er groot en in september 1961 mocht hij zelf een programma presenteren waarin hij zijn taalvaardigheid kon tonen: *Joost mag het weten*. Of in Joost-terminen: “J-punt-

M-punt-H-punt-W-dubbel punt, dames, let u toch vooral op het loodje, juist ja, Joost mag het weten.” Later in zijn loopbaan, bij de NOS, werd dat *Joost mag niet eten* (want het programma werd 's avonds van zes tot zeven uitgezonden).

Top 40-tune

In de zomer van 1963 startte hij bij Veronica het Nederlands platenelftal, een aanloop voor de Top 40. De tune werd *Blue Tango* door het orkest van Sid Ramin. Ook toen twee jaar later bij zeezender Veronica de Top 40 op 5 januari 1965 van start ging, bleven de trompetten van *Blue Tango* de zaak aanprijzen. Nog steeds zijn ze in de Top 40 op Qmusic als sample nog te horen: zestig jaar is volgemaakt.

Blue Tango was van Leroy Anderson. Hij componeerde het als een wals. Sid Ramin gaf het werk een nieuw begin en einde, en juist die twee delen vormden de tune van de Top 40. *Blue Tango* was eigenlijk een tussendoortje op een album vol filmmuziek. Pas in 2006 hoorde Ramin dat z'n bewerking

al sinds 1965 dag in dag uit werd gebruikt als tune. Een onaangename verrassing, hij was veel auteursrechten misgelopen. “Had ik dat maar als twee separate delen laten registreren, dan was er niets aan de hand geweest. Daar ga ik nog lang over jammeren”, zei Ramin desgevraagd tegen de schrijvers van dit artikel. En dat was héél lang, Sid overleed op 1 juli 2019. Hij werd 100 jaar oud.

Sid Ramin nam de *Blue Tango*-tune overigens tweemaal op, de eerste keer al in 1960, als slome versie van het nummer. De tweede, de Top 40-versie, verscheen in 1963.

Frans Mijts

Na zijn tocht naar New York kreeg Van Kooten het bij de driekoppige directie van Veronica voor elkaar om professionele jingles te laten maken. De eer viel te beurt aan orkestleider en trompettist Frans Mijts, toen 25. Ze kenden elkaar van de lagere school; Mijts zat een jaar hoger bij meester Van Kooten, de vader van Willem. “In de zomer van 1964 had Frans bij de NCRV een Ritmisch Koper Ensemble, zo heette dat. Want bij de NCRV mocht je toen natuurlijk geen dansorkest hebben. Dat Ritmisch Koper Ensemble, dat ging net, weet je wel”, zei Willem van Kooten in 2010 in een interview. Mijts nam de jingles op met veel blazers. Van Kooten: “Ik vond dat het koper hoorde te zijn. Ik zei hem

hoe het moest. Want ik had er een idee over. Dus ik zei: Frans, het moet iets worden met 192, goed idee, luister mee naar Veronica. Veronica, Veronica, tatata, ram, bam! Zo deed ik dat dan, weet je wel.” En het bedenken van reclameteksten was een mooie leerschool geweest. Van Kooten vond het resultaat “hartstikke goed. We zijn ze meteen gaan gebruiken.”

“Ik weet nog wel dat ze heel duur waren. Als budget kreeg ik - geloof ik - 20.000 gulden. Dat was een hoop geld toen, jongens, we hebben het over 1964. Ik geloof dat het uiteindelijk 25.000 tot 30.000 gulden is geworden.”

Beeld & Geluid

“Diskjockeys hebben de neiging om verschrikkelijk te ouwehoeren.”

Eigenlijk had Van Kooten niet veel op met jingles als fenomeen. “Nee, ik vond het allemaal onzin. Waarom? Te veel. Te veel! In de beperking toont zich de meester. Je moet er niet drie achter elkaar doen. Het moet functioneel zijn. Het moet bijdragen tot iets. Of het moet informatief zijn, dat je het weer ermee aankondigt. Of de files. Ik heb bij Cable One de plaat *Drive my car* van The Beatles als jingle gebruikt voor de verkeersinformatie. “Beep beep, beep beep, yeah”. Fantastisch! Jingles zijn korte boodschappen, om tempo in een show of een programma te houden”, vindt Van Kooten. “Ze vervullen een functie. Diskjockeys hebben de neiging om verschrikkelijk te ouwehoeren. Dat moet je aan banden leggen.”

Waterdichte U-bocht

Van Kooten leek zijn magie enigszins verloren te hebben toen hij in 1988 met Ad Ossendrijver Cable One startte. Na gesprekken met politici had hij een waterdichte constructie, dacht hij. Programma's maken in Nederland, ze naar Engeland opsturen, ze daar opstralen naar een satelliet en ze die laten opvangen door kabelexploitanten. Voilà: een U-bocht constructie. Maar programmatisch was Cable One rommelig. Met slechts een handvol matige jingles. De slogan ‘Station of the stars’ was bovendien tweedehands (want al dertig jaar gebruikt door Radio Luxemburg).

In oktober 1989 was het gedaan met de zender, omdat de U-bocht toch niet zo waterdicht bleek. Van Kooten was woedend over het slechte advies en het dubbelspel van met name het CDA. “We zijn via de koninklijke voordeur naar binnen gegaan en zijn door de achterdeur naar buiten getrap”, zei hij. Hij bekeerde zich tot Pim Fortuyn, betaalde mee aan diens campagne. In 1996 stapte hij met Ossendrijver in Arrow Classic Rock, later vergezeld van Arrow Jazz FM - muziek voor boomers. Met gesproken jingles van Jos Bergenhengouwen, een sobere vormgeving. Maar Arrow bleef een relatief kleine speler, die in 2003 misgreep bij de grote FM-pakketten die werden geveild. Toen de zenders drie jaar later werden verkocht, wendde Van Kooten zich definitief af van de radio, die hem roem en geld had gebracht.

Willem van Kooten is dood, en zijn alter ego Joost den Draaijer ook. Maar zijn hartenkreet “Oengg-gaahhh” blijft in ons geheugen.

De citaten in dit artikel komen uit een interview uit 2010 met Willem van Kooten over radiojingles en -tunes. Luister de montage van dat interview inclusief de besproken tunes & jingles via de QR-code!

recordermagazine.nl/wvkooten

Jelle Boonstra en Benno Roozen zijn de mensen achter Jingleweb.nl en *Het Complete Tunesboek*.

IM WILLEM VAN KOOTEN

Vrijdag 31 januari was er in Beeld & Geluid een drukbezochte besloten herdenkingsbijeenkomst voor Willem van Kooten. Jan Nagel was een van de sprekers. Dit is een verkorte weergave van zijn speech.

Meer dan dertig jaar hadden Willem en ik een unieke vriendschap. Willem een echte VVD'er en commerciële omroepman, ik een linkse PvdA'er. Zijn enige aimabele “VARA-hond”, aldus Willem, de vroegere student Nederlands en woordkunstenaar die alles altijd precies wist te typeren.

Mijn grote bewondering voor Willem dateert al uit een periode dat half Nederland op zonnige zaterdagmiddagen op het drukke warme strand met een transistorradiootje aan het oor naar de *Top 40* luisterde. Willem adviseerde zijn fans niet te lang op eenzelfde lichaamskant te blijven liggen en zo zag je op bepaalde momenten van Zandvoort tot Scheveningen een wave van zonzanbidders die tegelijkertijd zich wentelde van rug naar buikzijde. Wat een vondst. Een prachtig gezicht.

Als geboren Hilversummer ergerde Willem zich aan het slechte bestuur, het chaotische verkeer, de hoge belastingen en de slechte omgang met de media en het Media Park. Daarom steunde hij in 1994 de oprichting van Leefbaar Hilversum, een partij die in één klap de grootste van Hilversum werd en dat twaalf jaar bleef. Toen Henk Westbroek enkele jaren later hetzelfde deed met Leefbaar Utrecht was het Willem die de prikkelende vraag opwierp of we de landelijke regenten niet eens een lesje moesten geven door een Leefbaar Nederland op te richten. Dat gebeurde in april 1999 en Willem trakteerde in de Jonge Haan op dure champagne. Vorig jaar schreef hij mij nog: “Mijn drijfveer was toen dat ik mordicus tegen privatisering van nutsbedrijven was en dat zelfs gevaarlijk vond.”

Twee jaar later was het Willem die Pim Fortuyn op het politieke slagveld introduceerde. Een stervoetballer met wie het bijna onmogelijk was om goede afspraken te maken, maar die je wel kampioen kon maken. In de peilingen stegen we tot de grootste partij en Pim werd nagenoeg onhanteerbaar. Drie maanden voor de verkiezingen kwam het tot een breuk en Willem accepteerde dit als noodzakelijk. Een club van vastgoedeigenaren eiste hun geïnvesteerde geld terug. Willem had dat absoluut niet behoeven te doen, maar wilde geen processen en vervelende publiciteit en betaalde alles uit eigen zak. Joost den Draaijer en Willem Regtdoorzee waren één persoon!

In 2007 deed Media Parkeigenaar Rudy Stroink het voorstel voor de straatnamen Mies Bouwmanboulevard, Willem Duysvijver en Joost den Draaijerrotonde. Het kreeg geen schijn van kans bij de ambtenaren. De betrokkenen leefden nog, ze moesten eerst dood zijn bepaalde het protocol. Als voorzitter van een snel in elkaar gedraaid comité van bekende Hilversummers overtuigde ik burgemeester Ernst Bakker dat de mediastad dit eerbetoon aan de grote pioniers moest brengen. De grote drie kregen hun straatnaam en waren aanwezig bij de opening november 2007. Zij zullen ook na hun dood prominent in Hilversum herinnerd worden.

Vorig jaar schreef Willem ons na zijn verjaardag optimistisch: “Heb 83 mogen worden. We zijn er nog. Op naar de 100!” Maar de ogenschijnlijk keiharde zakenman bleek op essentiële momenten niet alleen een klein maar ook een zwak hartje te hebben. Ook al was dat van goud. Uit diepgaande gesprekken met hem wisten mijn vrouw en ik hoeveel steun hij aan Petronella had en hoezeer hij om al zijn dierbaren gaf. Zijn zonen betekenden alles voor hem. Daarom was het zo godvergeten goed dat na donkere jaren alle contacten weer hersteld waren.

Jan Nagel

De volledige speech is te lezen via:
recordermagazine.nl/im-willem-van-kooten

Geranium & Co

Over pensionado's die na hun pensioen niet achter de geraniums zijn gaan zitten

Liek Bouma

Gert Dekkers

Van bedrijfsjurist naar poortwachter van Fort Abcoude

door Klaas Doornbos

Midden in de roerige jaren zestig startte Gert Dekkers (1947) met de studie politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Toen deze faculteit door bestuurlijke onrust sloot en een oproep voor militaire dienst in het verschiep lag, switchte Gert naar rechten. In 1976 behaalde hij zijn doctoraal en startte hij als bedrijfsjurist bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Hij rondde hier alsnog de studie politicologie af. “Een mooie combinatie van studies, waar ik als bedrijfs- en bestuursjurist veel aan heb gehad.”

Dekkers stapte na een korte periode bij de SVB over naar Koninklijke Bijenkorf Beheer, eigenaar van onder meer de Bijenkorf-warenhuizen. Daarna volgde een lange periode bij de NOS, waar hij zich met name richtte op arbeidsvoorwaarden, inclusief de cao-zaken voor de gezamenlijkheid. Daarnaast was hij in die periode actief als ambtelijk secre-

taris voor de bedrijfscommissie voor de omroep. “In 1997 belde toenmalig PNO-directeur Anton de Bekker of ik interesse had om bij PNO te komen werken, dat toen nog een pensioen- en zorgverzekeringstak had. Een van de eerste zaken die op mijn agenda stond, was het formeren van een OR.” Dekkers was tien jaar actief bij PNO als bedrijfsjurist en directiesecretaris. In 2007 maakte hij gebruik van een regeling voor vervroegde pensionering en kwam er tijd voor andere activiteiten.

Liek Bouma

Ledenraad Amnesty

Een van de activiteiten was Amnesty International. Gert Dekkers: “Ik werd actief bij de lokale werkgroep in Abcoude, waarna ik na verloop van tijd door toenmalig directeur Eduard Nazarski werd gevraagd om mee te denken over hoe Amnesty de vereniging had ingericht. Toentertijd was er alleen sprake van een Algemene Vergadering waar wel 400 mensen naar toe kwamen. Lastig om met zoveel mensen te vergaderen, zeker omdat Amnesty verbreedde en ook zaken als milieu en armoede op de agenda zette. Eduard wilde een ledenraad instellen. We zijn daarmee aan de slag gegaan en ik heb mij – mede als proef om te zien of het werkte – kandidaat gesteld. Als lid van de ledenraad heb ik ervaren dat het een goede stap was.”

Gert was in dezelfde periode ook actief voor Vluchtelingenwerk Nederland dat via lokale begeleiders statushouders op weg hielp in Nederland. “Naast praktische hulp met bijvoorbeeld formulieren maakten we ook werk van integratie door gezamenlijke maaltijden te organiseren waar nieuwkomers en Abcou-

denaren elkaar konden treffen. Dat gebeurt nog steeds. Wij wonen nu al 44 jaar in Abcoude en ik heb altijd ervaren dat we hier met elkaar graag zelf oplossingen bedenken.”

Naast al deze lokale activiteiten is Gert Dekkers sinds 2023 weer actief op pensioengebied als bestuurslid van VGOMedia. “Ik werd gebeld door Anton de Bekker, met wie ik eerder lang heb samengewerkt. Ik was al lid van VGOMedia en ben door dit bestuurslidmaatschap weer betrokken bij het thema pensioen, nu er veel te doen is over de nieuwe pensioenwet.”

Gelukkig blijft er naast alle vrijwilligerswerk - samen met echtgenote Cisca - nog tijd over voor de acht kleinkinderen die allen in de buurt wonen, voor de zeilboot op de Vinkeveense Plassen en voor regelmatige trips naar Texel. ‘Maar dat zijn altijd korte reisjes want ik ben ook nog bioboer. Ik houd kippen.’

Liek Bouma

Doomsday preppers

ZIJLIJN EN

Hella Liefding, voorzitter van VGOMedia, geeft haar mening over pensioen en andere zaken

De jonge buurvrouwen hadden een koffieuurtje georganiseerd en ik was ook uitgenodigd. Meestal gaat het gesprek over heel overzichtelijke zaken, zoals de staat van het grasveld op ons pleintje en hoe het met de kinderen gaat. Dit keer niet. Een van de buurvrouwen vertelde dat ze dikwijls wakker ligt, vol zorgen over de toekomst. Als moeder van twee tienerzonen heeft ze geen geruststellende teksten meer in huis als het Jeugdjournaal is afgelopen, en de vragen komen.

Iedereen herkende dat. Er viel een stilte. Meestal wordt van mij als pleinoudste verwacht dat ik met een paar welgemikte zinnen de moed er weer in breng. Maar mij viel alleen in dat ik net een radio op batterijen had aangeschaft. Niet omdat ik bang ben voor de Russen, of de Amerikanen, maar voor als de stroom uitvalt.

Dat bracht het gesprek op de Amerikaanse doomsday preppers, die lui met een schuilkelder in de tuin. Zoals in vele dystopische films en series van Amerikaanse makelij is te zien, moeten we ons in onze schuilkelders vooral tot de tanden bewapenen. Niet zozeer om de Russen af te knallen, maar om de burens tegen te houden. Die zouden wel eens op onze voorraden uit kunnen zijn.

Ik dacht aan die hilarische reportage vorig jaar, waarin twee bejaarde Amerikanen te zien waren die elke week met geladen machinegeweren oefenen boven hun schuilkelder. Mijn conclusie destijds was dat Amerikanen nooit hebben geleerd om op een overheid of gemeenschap te kunnen rekenen, en dat het maar goed is dat het hier anders is geregeld. Maar hoe zeker is dat nog? Ik keek de kring eens rond en probeerde me wapens in de handen van de buurvrouwen voor te stellen. Ineens kwam de geruststellende zin boven. Wij hebben geen wapens. Wij hebben elkaar. En sleutels van elkaars huis.

Liek Bouma

Na afloop ontmoeten wij elkaar bij een hapje en een drankje.

Informatie voor leden van de Vereniging van gepensioneerde medewerkers van media- en aanverwante organisaties

Betaaldata pensioen 2025:
24 april, 22 mei, 24 juni, 24 juli, 21 augustus, 24 september, 23 oktober, 24 november, 22 december

Kom naar de Algemene Ledenvergadering

Agenda voor de Algemene Vergadering van VGOMedia van woensdag 25 juni 2025 om 14:00 uur bij Beeld & Geluid, Media Parkboulevard 1, Hilversum (inloop vanaf 13.30 uur)

1. **Opening** door Hella Liefding, voorzitter.
2. **Mededelingen en ingekomen stukken.**
3. **Verslag van de Algemene Vergadering** van 27 november 2024 (zie de website www.vgomedia.nl).
4. **Jaarverslag 2024, Jaarrekening 2024** en verklaring van de kascommissie (zie www.vgomedia.nl of scan de QR-code). De algemene vergadering wordt voorgesteld het bestuur van VGOMedia decharge te verlenen voor het financiële beleid 2023. Geïnteresseerden, die voor drie jaar lid willen worden van de kascommissie (wij zoeken een aspirant-lid) roepen wij op zich aan te melden bij secretaris Hans Hoole via secretaris@vgomedia.nl of bij een ander bestuurslid (zie www.vgomedia.nl).
5. **Samenstelling bestuur**
Statutair bestaat het bestuur uit tenminste vijf en ten hoogste negen leden. Thans bestaat het bestuur uit zes leden:
  - Hella Liefding – voorzitter
  - Anton de Bekker – vice-voorzitter
  - Hans Hoole – secretaris
  - Anneke Lazar - penningmeester
  - Gert Dekkers – algemeen bestuurslid
  - Nico Haasbroek – algemeen bestuurslid
 Geïnteresseerden in een bestuursfunctie (er zijn statutair vacatures) kunnen zich aanmelden bij secretaris Hans Hoole via secretaris@vgomedia.nl of bij een ander bestuurslid (zie www.vgomedia.nl).
6. **Presentatie** door José Schenkel, voorzitter van het uitvoerende bestuur van PNO Media.
7. **Presentatie over Persoonlijke Gezondheidsomgevingen** (PGO nieuwe stijl) door Nico Haasbroek.
8. **Presentatie door Beeld & Geluid (B&G)** door Bas Agterberg
9. **Rondvraag en sluiting.**

Scan de code voor het Jaarverslag 2024

BEREIKBAARHEID BEELD & GELUID

Het adres is Media Parkboulevard 1, 1217 WE Hilversum
Op oudere navigatiesystemen vind je Beeld & Geluid op Sumatralaan 45, 1217 GP.
Beeld & Geluid staat tegenover NS-station Hilversum Media Park.
De parkeergarage van Beeld & Geluid vind je aan de achterzijde van het pand. Het tarief is € 1,50 per uur (max. dagtarief € 9,00). De garage beschikt over twee oplaadpalen voor elektrische auto's. Er is een beperkt aantal gratis mindervalidenplaatsen aan de zijkant van het gebouw, achter de bushalte.

Je geld of je leven

Stel je eens voor: Je hebt gewerkt in de wereld van de media en je gaat met pensioen. Dat overkomt steeds meer mensen. Hoe ga je daar mee om? Met je geld (je pensioen) en je leven als gepensioneerde. Ga je achter de geraniums zitten? Verplaats je je leven gedeeltelijk naar de volkstuin of het tweede huis? Word je vrijwilliger of mantelzorger? Blijf je doorwerken?

Dat soort vragen kwam op mijn pad toen ik in het Verantwoordingsorgaan van pensioenfonds PNO Media werd gekozen om de belangen van gepensioneerde omroepmedewerkers te behartigen. Bij het fonds draaide het hoofdzakelijk om het pensioen als uitkering. Vergelijk je dat met de rest van de wereld, dan is dat dik in orde. Dankzij de combinatie van de AOW en het bedrijfspensioen.

Maar ik dacht: is de invulling van je leven als pensionado niet minstens zo belangrijk als het geld dat je na je 67e elke maand ontvangt? We leven in een tijd waarin mensen langer leven en langer actief willen blijven. Een tijd die gekenmerkt wordt door oorlog, populisme, een digitale revolutie, AI en robotisering. Het nieuwe pensioenstelsel speelt daar niet echt op in.

Om een goede discussie op gang te bren-

Nico Haasbroek

Uit het bestuur

Uitgebreide verslagen van de bestuursvergaderingen staan op de website van VGOMedia: www.vgomedia.nl

Het bestuur heette in december nieuw bestuurslid Nico Haasbroek welkom en sprak de afgelopen maanden verder over onder meer het 'hoorrecht' ingevolge de nieuwe pensioenwet, een ledenraadpleging om te weten te komen wat de leden van VGOMedia verwachten, de begroting voor 2025 en de deelname aan de uitgave van Recorder.

gen bedacht ik een aantal vragen voor VGOMedia. De kernvraag luidt: Wat verwacht u/je van de VGOMedia in de nabije toekomst?

Voor de lol ga ik enkele van die vragen hier zelf beantwoorden.

- Vind ik het genoeg dat VGOMedia in de eerste plaats mijn pensioenbelangen bewaakt? Antwoord: Dat vind ik prima, maar niet genoeg. Ik zou het veel meer waarderen wanneer VGOMedia uitgroeit tot een club die er wil zijn voor mensen die elkaar een paar keer per jaar willen ontmoeten om het nuttige met het aangename te verenigen. Oftewel: ruimte voor informele contacten en thema's en sprekers die betrekking hebben op de wereld van de media, de actualiteit en interessante levensvragen.
- VGOMedia organiseert twee keer per jaar een ledenvergadering en is betrokken bij de uitgave van het blad Recorder. (vier keer per jaar) Antwoord: Prachtig. Maar vergader zo kort mogelijk en onderzoek de behoeften van de lezers van Recorder.
- Wat verwacht u van VGOMedia in de nabije toekomst? Antwoord: Dat VGOMedia zich stap voor stap ontwikkelt in de richting van 'VGOMedia nieuwe stijl'. Met iets meer aandacht voor het leven en iets minder voor het geld.

Smeed het ijzer als het heet is.

Dankbetuigingen

Hartelijk dank voor de felicitatie en cadeau-bon t.g.v mijn 75e verjaardag.
Peter Prinssen (NOS), Hilversum

Hartelijk dank voor de verrassing t.g.v. mijn 80e verjaardag.
Joke van Rooijen-Schaap (John de Mol), Dronten

Uit het Verantwoordingsorgaan

Het nieuwe jaar

Foto: Jan Jong

Het nieuwe jaar is goed begonnen: de nieuwe premie werd op tijd vastgesteld en het Verantwoordingsorgaan (VO) had de verhoging ervan op tijd besproken, zodat deze kon worden doorgevoerd.

Het was wat hectisch de laatste veertien dagen van 2024. Niet omdat de kerstdagen en de jaarwisseling voor de deur stonden, maar ook omdat de adviezen over het VO-reglement en een Reglement Klachtencommissie voorbereid moesten worden.

Het VO-reglement moet voldoen aan de Code Pensioenfonds 2024, en de wijziging van de bestuursvorm van PNO gaf aanleiding tot herziening van het reglement.

Het bestuur van PNO media heeft op verzoek van het VO een Reglement Klachtencommissie opgesteld. Inmiddels is deze commissie door externe leden gevuld, zoals destijds door de Raad van Toezicht is geadviseerd. Ook het VO heeft hieraan bijgedragen.

Nadere uitwerking van de samenstelling en de werkwijze van de commissie is op verzoek van het VO opgesteld door het bestuur en aan het VO voor advies voorgelegd. De commissie Fondsorganisatie van het VO gaat hiermee aan de slag. Verder blijft de Wet toekomst pensioenen voorlopig nog wel op de agenda van het VO.

Waarvan akte,
Ynskje van den Brakel Visser

Welkom

Mw. C.J. Meijer, Hilversum (NPO) - C.C.M. van de Wiel, 's-Hertogenbosch (Concertzender) - C.A. Groothof, Hilversum (BNN-VARA) - W. Kriboo, Voorthuizen (NEP)

Overleden leden

Oktober 2024 – 19 W.A. d' Hont (16-08-1933, ANP)

November 2024 – 7 mw. B. de Bruin (23-6-1931, RNWO) – 16 H. Fenijn (30-5-1927, NOS) – 25 R. van Everdingen (24-3-1966, Infobuis) – 28 J.G.C. Schotsman (23-7-1946, NOB) – 28 M. Jagt (30-9-1931, NOB) – 29 J. de Vries (10-8-1946, RNWO) – 30 F.J. van Meerloo (4-3-1947, NPS)

December 2024 – 14 mw. J. van Essen (2-7-1939, VARA) – 16 H. Westland (2-11-1946, NOB) – 17 L.D.W. van Hattem (13-9-1940, VARA) – 24 mw. E.H. Schulting-Esman (15-11-1933, NOS) – 25 mw. L.Z.H. Grolleman-Polderman (23-1-1940, VOO) – 26 C.H. Schaasberg (21-5-1938, NOB) – 27 P.J.J.M. Jonker (1-10-1922, KRO) – 28 A. Drijver (12-6-1937, Teleac/NOT) – 28 mw. J. van Rhijn-de Wal (16-9-1936, MCO)

Januari 2025 – 1 G.P. Bakker (5-6-1930, NOB) – 1 J.A.G. Janssen (20-1-1950, Dutchview) – 5 mw. L. Wildschut (10-6-1934, TROS) – 9 mw. M.Y.I. Luberti-Wernars (21-6-1930, IKON) – 14 mw. A.S. Warning-van Renen (17-2-1939, NOS) – 17 A. Ballintijn (25-3-1946, NOB) – 25 H. Petiet (28-8-1936, IKON) – 30 mw. M.J. Fischer-Salters (11-10-1922, NOS)

Februari – 6 F.J. Bekhof (10-7-1938, Cinecentrum) – 10 mw. I.R. Rauter (8-7-1927, NOB) – 13 R.J.M. van der Linden (18-2-1951, NOS) – 13 J. de Vries (26-5-1948, NOS) – 18 mw. C. van Looijengoed (9-8-1936, NOB) – 20 J.F. de Wit (1-8-1938, EO) – 22 mw. R.M. Phielix-van Manen (29-1-1943, VARA).

Bestuur: Voorzitter: Hella Liefding, Vice voorzitter: Anton de Bekker, Secretaris: Hans Hoole, Penningmeester: Anneke Lazar, Leden: Gert Dekkers, Nico Haasbroek
Adres: Geversstraat 89, 2341 GD Oegstgeest, secretaris@vgomedia.nl
Website: www.vgomedia.nl
Ledenadministratie: ledenadministratie@vgomedia.nl

KENNISMIDDAG BELICHTERS WERD OOK EEN REÛNIE

Belichtingsmedewerkers bij de televisie zijn bescheiden mensen, zeggen Willem Nieuwendijk en Erik Maartense. Beide zijn bij de eerste bijeenkomst van een kennisnetwerk van belichters, lichtontwerpers en lichttechnici in Beeld & Geluid in Hilversum. Doel van het kennisnetwerk is de belichtingsgeschiedenis van de eerste decennia van de Nederlandse televisie in kaart te brengen.

door Evert Kooij

De verhalen en ervaringen van de belichtingsmedewerkers mogen niet verloren gaan, vinden de initiatiefnemers Beeld & Geluid en de vereniging VGOMedia. Vorig jaar zijn ze ook al begonnen met het opzetten van kennisnetwerken voor regieassistenten en technici.

Bescheiden of niet, de vijfendertig deelnemers aan de middag van 13 maart in Beeld & Geluid zijn niet zuinig met het delen van herinneringen. Het is niets minder dan een reünie, een prettige bijvangst van de kennisbijeenkomst.

Het werd ook wel eens tijd dat de (bijna allemaal) gepensioneerde vakgenoten bij elkaar kwamen. Ze werkten allemaal geheel of gedeeltelijk in de jaren zestig, zeventig en tachtig in de belichting. “De omroep staat bekend als een groot feest, maar er is voor ons nooit iets georganiseerd”, zegt Willem (81). Hij heeft in zijn eigen woorden deze middag heel wat “af geouwehoerd”.

Dat was ook precies de bedoeling van Bas Agterberg van Beeld & Geluid. In het depot van het instituut staan spullen waar verhalen

Evert Kooij

bij horen van mensen die ermee gewerkt hebben. “Over veel spullen weten we weinig, jullie zijn hier voor mij, zegt de conservator voordat het gezelschap afdaald naar de kelder van het gebouw waarin het depot in meerdere bouwlagen is ondergebracht.

Meer camera's dan lampen

Wie er oog voor treft tussen de radio's, televisietoestellen, camera's en opnameapparaten belichtingsapparatuur aan. Maar de hoeveelheid valt het gezelschap tegen, zeker als je dat afzet tegen het aantal camera's dat staat opgesteld. Het verband is snel gelegd: belichtingsapparatuur en de mensen die ermee werken zijn minder zichtbaar op de tv-vloer en zie dat zie je hier terug. “Camera-mensen maakten veel mee de blits, belichters hielden zich meer op de achtergrond”, zegt Erik Maartense

< Erik Maartense: “Belichters waren één grote familie.”

(65) die vanaf zijn achttiende zes jaar belichter was bij de NOS. Ook Willem Nieuwendijk vindt dat er weinig belichtingsspullen zijn. Maar het verbaast hem niet dat er veel niet is: “Het is handelswaar. Van alle soorten lampen die in de loop van de jaren gebruikt zijn, staat hier nog geen 5 procent.” Bas Agterberg doet met deze vaststellingen zijn voordeel. Hij beschouwt het als een les aan Beeld & Geluid om extra aandacht te geven aan de lichtcollectie.

In het gezelschap is deze middag slechts één vrouw, maar die waren in die tijd onder belichters dan ook sterk in de minderheid. Uit de verhalen blijkt dat de zwaarte van belichtingsapparatuur veel spierkracht vroeg en daarom als mannenwerk werd gezien. En er werd wat afgeslept met kabels en lampen die voor een groot deel in studio's en op locaties de hoogte in moesten.

Als laatste naar huis

De mannengemeenschap die de belichters vormden was één grote familie, zegt Erik Maartense. “Voor locatie-uitzendingen als de *Showbizquiz* en de *Willem Ruisshow* zaten we in een hotel en waren we wel hele een week van huis. Terwijl cameramensen er alleen vlak voor en tijdens de uitzending waren, moesten wij er als eerste zijn om de boel op te bouwen. En als iedereen al naar huis was moesten wij de boel nog afbouwen.”

Voor iedereen in de studio's en op locaties was het in de eerste decennia van de televisie een warme bedoening onder de snikhete lampen. Het belichtingspersoneel had daar zelf het meeste last van. De studio-

plafonds hingen er vol mee. Waarom waren het er zo veel? “Camera's vragen veel meer licht dan het menselijk oog”, zegt Willem Nieuwendijk. “Maar de lampen produceerden tachtig procent warmte en maar twintig procent licht. Met enkele lampen red je het dus niet.”

Nieuwendijk is in 2009 met werken gestopt. Bij het televisie kijken let hij niet meer in het bijzonder op de belichting. “Ik zie wel meteen of het mooi is of niet. Maar sinds ik weg ben is er zoveel veranderd dat ik het technisch niet meer kan beoordelen. Twee weken geleden vertoonde Willem zich weer een keer op een studiovloer. “Ik wist niet wat ik zag. Ik voelde me een kind van acht dat voor het eerst in een studio was.”

Niet meer in de titelrol

In het depot van Beeld & Geluid trekt het apparaat waarmee de vanaf 1974 de lottocijfers aan het rollen werden gebracht de aandacht van Nieuwendijk. Je staat er als kijker niet bij stil, maar ook dit iconische toestel moest wekelijks in het licht worden gezet en niet kwam die klus bij Willem terecht. “Eerst voor de opnames op zondagmiddag, later werd het live in *Studio Sport* uitgezonden.”

Willem en Erik hebben nooit te klagen gehad over waardering voor hun werk, ook niet van ‘de sterren’. Willem: “Omroepsters en presentatoren beseften goed dat het licht van belang was om ze mooi op het scherm te krijgen.” Maar Erik vergat nooit de les die hij van zijn vader meekreeg: houd afstand tot de mensen die je in het licht zet. “Daar heb ik later wel een spijt van gekregen. Contacten met die mensen kunnen werken als een kruiwagen.”

De waardering kwam tot de jaren negentig ook tot uiting in de vermelding van de belichters in de titelrol. Nieuwendijk vond het jammer dat ze daarmee ophielden. “Ik vond het altijd leuk als mijn familie in Brabant kon zeggen: ha, Willem was erbij.”

Liek Bouma maakte ook foto's van de bijeenkomst: Recordermagazine.nl/licht

Willem Nieuwendijk zette vaak de lottotrekkingsmachine in het licht

Evert Kooij

Muziek schatten

door Jan Jaap Kassies
en Liselotte Doeswijk

Joost de Draayer

Muziekschatten.nl

Willem van Kooten combineerde in de jaren zestig verschillende activiteiten. Naast diskjockey Joost den Draaijer, was hij directeur van platenfirma Red Bullet, bestierde hij muziekuitegeverij Dayglow en vertaalde/bewerkte hij Engelstalige nummers voor een Nederlands publiek. In de collectie bladmuziek van de Stichting Omroep Muziek is hij terug te vinden onder zijn eigen naam en zijn verengelste radio-alias Joost de Draayer.

Het begon in 1963 met een aantal nummers voor Max Woiski Jr. in samenwerking met Kees Bruyn, tenorsaxofonist, componist, arrangeur en orkestleider. De Amerikaanse Chubby Checker had een hit met *Loddy-lo*. Hij schreef het voor zijn Nederlandse vrouw, fotomodel en Miss World 1962, Rina Lidders: "Her name is Lo-dy lo-dy-lo." Willem van Kooten vertaalde dat als "Lie-se lie-se-lot" en bracht het uit als single. Voor de b-kant schreef hij *Een straatje om...*, een vertaling van *Walking the dog* van Rufus Thomas. In hetzelfde jaar volgde een tweede single, *Beter dan ooit* een origineel nummer door Van Kooten en Bruyn.

Dat Willem van Kooten zich ook inzette voor het goede doel blijkt uit het liedje *Don't press that button, mister...*, uitgebracht in 1964. "Wees voorzichtig met die hand en steek de wereld niet in brand" zingt Ciska Peters. De tekst en muziek werden geschreven door Wim Landman, Kees Bruyn en Van Kooten. De helft van de opbrengst was bestemd

voor UNICEF. Peters vloog naar het hoofdkantoor om de plaat aan te bieden, zo lezen we in *Het Parool* van 31 oktober 1964 waar ze op de foto staat voor het KLM-toestel dat haar terug vloog uit New York. Het plan was om het politiek getinte liedje ook in de Verenigde Staten uit te brengen, maar de Amerikaanse platenmaatschappij durfde het in verkiezingstijd niet aan. In 1964 componeerde en schreef Willem van Kooten ook *Oost is oost en west is west* voor Ciska Peters dat op de b-kant stond van een reclamesingle voor KLM. De zangeres had wel

Muziekschatten.nl

iets met de luchtvaart, ze trouwde in dit jaar met luchtvaartfotograaf Pim ter Linde. Later zouden ze samen artiestenmanagementbureau Interlinde opzetten.

Van Kooten bezat een goede neus voor commercieel materiaal. Burt Bacharach's hit *Anyone who had a heart* werd in Van Kootens versie *Zonder jou ben ik niets* en werd in 1964 op de plaat gezet door Milly Scott. De samenwerking met Kees Bruyn duurde voort met vertalingen van in het buitenland populaire liedjes, zoals *Weet*, een vertaling van *Think* van P. Whittington voor Rita Hovink. Ze werken ook samen voor Bob en Brenda met nieuw liedje *Mandoline en ... benzine*. Voor

"Hij bezat een goede neus voor commercieel materiaal."

Ben Steneker vertaalde Van Kooten *Abilene* naar *Ameland* en *We are Gonna Fishing* werd *Wie gaat er mee vissen*. In de loop van 1964 ging Van Kooten zonder Bruyn verder. *T is nog zo vroeg* (vertaling van *Voglio Dormire*, Detto en Don Backy) wordt op de plaat gezet door Pee White en The Magic Strangers. Naar *'t strand* (*Twie De Le Die* van Vaughn Horton) verschijnt op een single van de Alkmaarse band The Firebirds.

Maar ook met nummers die geen hit werden, kon toch succes behaald worden. *Jij laat me koud*, een vertaling van *Count me in* (van C.B. Hardin) werd de b-kant van de eerste solo-single van Johnny Lion die net uit The Jumping Jewels was gestapt om een solocarrière na te jagen. Het nummer liet de mensen koud, maar a-kant *Sophietje* (*Fröken Fräken* van Thore Skogman, vertaald door Gerrit den Braber) werd een enorme hit. En de makers van de b-kant hadden daar evenveel profijt van.

In 1965 zette Veilig Verkeer Nederland met de slogan 'Glaasje op? Laat je rijden' het alcoholprobleem in het verkeer op de kaart. Volkszanger Sjakie Schram scoorde in 1966 een hit met zijn gelijknamige liedje, waarvan de tekst werd geschreven door Van Kooten, samen met componist Joop Portengen. Het werd een carnavalsklassieker. In de jaren zeventig gaat het met de liedschrijfkunsten van Van Kooten steeds meer die kant op dankzij een samenwerking met Peter Koelewijn en Polydor-baas Freddy Haayen. Als De Praatpalen scoren ze in 1968 de carnavalsklassieker *Ome Sjakie (het hele zakie loopt in z'n nakie)*. Dat werd een rel want collega-Veronica-dj Jan van Veen en anderen bij Veronica vonden het maar ordinaar en weigerden de plaat te draaien. Het was een van de oorzaken dat Van Kooten bij Veronica vertrok. Tussen Van Veen en Van Kooten kwam het later helemaal goed.

*Nieuw binnen
bij Beeld & Geluid*

DE ROCK-OLA EMPRESS 120

door Erwin Voorhaar

Muziekweb gaat deel uitmaken van Beeld & Geluid en de muziekcollectie komt naar Hilversum. Aan de Kerkbrink gaat in het voormalige BCC-pand een nieuw centrum voor muziek verrijzen. Er zullen honderdduizenden compact discs en grammofoonplaten verhuizen van Rotterdam naar Hilversum. Muziekweb had ook een aantal objecten in de collectie, waaronder bandrecorders, platenspelers, microfoons en andere audiogerelateerde apparatuur. Veel daarvan is al in de Beeld & Geluidcollectie aanwezig. Op één opvallend voorwerp na. Een jukebox!

Het mechanisch weergeven van muziek is een al eeuwenoud principe dat begon in de omgeving van kerken, carillons en uurwerken. Na de uitvinding van een roterende wals met kammen (kleine opstaande stiftjes) in 1796 ging het vlot en werden er verschillende aanvullende uitvindingen gedaan, vooral in Duitsland en Zwitserland. Met een veerwerk kon je een speeldoos aandrijven, dat werd in 1886 uitgevonden. Via een kam (Stimmkammer) kon men een fraai geluid aan gegroefde metalen platen ontlokken. Meubelmakers bouwden fraaie behuizingen voor de kasten en men bedacht een muntinwerpsysteem, waarmee de eerste jukebox eigenlijk een feit werd. De grootste fabrikant was Polyphon Musikwerk AG uit Leipzig, die zoveel apparaten leverde dat eigenlijk alle mechanische muziekinstrumenten daarna Polyphons werden genoemd.

De eerste elektronische jukebox

Het vullen van een grote ruimte met geluid bleef een probleem. De oplossing werd gevonden door het gebruik van buizenversterkers. De eerste jukebox, volledig elektrisch en voorzien van een dergelijke versterker werd in 1927 op de markt gebracht door AMI in Amerika. Twintig titels konden worden gekozen. De vooroorlogse boxen hebben nog de houten kasten – gelijk aan de vormgeving van de oudere speel dozen. Tot de pioniers van de elektrische muziekbox behoorden de

fabrikanten Mills Novelty Company, Seeburg en AMI.

In Amerika waren de elektronische muziekboxen populair omdat ze de gekleurde bevolking in staat stelden hun muziek te beluisteren. De op commerciële basis opererende en met name door witten geleide radiostations brachten een behoudend repertoire. Voor jazz, blues en andere Zwarte muziek was daarin weinig plaats. De boxen waren dus een uitkomst in de lokale cafés die wél zwarte muziekstijlen wilden draaien en daar kregen de muziekboxen de benaming waaronder we ze nu kennen.

Juke is de zeer oude benaming, die vooral door de vroegere slaven werd gebruikt en stond voor dan-

sen. Cafés waar dansmuziek werd gedraaid waren *juke-joints* en de muziekboxen werden zo *jukeboxes*. De fabrikanten van de boxen waren daar niet van gecharmeerd van en noemden hun producten aanvankelijk liever Automatic Phonograph. AMI was de eerste die overstag ging, in 1946 adverteerden zij met de term jukebox.

Ook het meer behoudende deel van de Amerikaanse bevolking was beïnvloed niet blij met de komst van deze apparaten, die men niet alleen linkte aan de zwarte cultuur maar ook aan de maffia die in de periode van de drooglegging jukeboxes plaatsten in hun *speakeasy bars*.

60.000 exemplaren

Het fenomeen jukebox raakte in Amerika enigszins in een crisis. Voor 1950 waren al diverse fabrikanten verdwenen, waaronder Mills, Filben en Packard. Door Wurlitzer werd een belangrijk element toegevoegd: een aantrekkelijke vormgeving van de kast. De stafontwerper van Wurlitzer, Paul Fuller (1897-1951) gaf in 1946 daarmee het fenomeen jukebox de impuls die het nodig had: hij ontwierp de fraaiste en meest gezochte box aller tijden: de Wurlitzer 1015. Deze werd meer dan 60.000 keer verkocht en is later in nog veel grotere aantallen nageemaakt, tot zelfs digitaal aangedreven exemplaren aan toe.

Inspiratie haalde men onder andere uit de Amerikaanse autobouwen – die behoorlijk vooruit liep op Europa en door veel zilveren grilles en harde kleuren werd gekenmerkt. Bewegend licht maakte het ontwerp helemaal onweerstaanbaar. Dat bouwde voort op een ontwerp

Raymond Liefjes

De carroussel van de Rock-Ola Empress 120 biedt ruimte aan 120 titels

Raymond Liefjes

van Nils A. Miller voor Seeburg. Hij had al voor de oorlog een lichtstelsel met doorzichtig kunstthars (catalin) bedacht wat prachtige effecten opleverde. Nog steeds is het uiterlijk hetgeen wat de meeste mensen aantrekt in deze machines. De volgende impuls voor de jukebox kwam van fabrikant Seeburg die in 1949 een systeem lanceerde waarmee maar liefst uit 100 titels kon worden gekozen.

En toen kwam de rock 'n roll... De radio hield de rock 'n roll aanvankelijk tegen en dat zorgde ervoor dat deze muzieksoort de weg naar de jukebox vond. Al rond 1948 waren de eerste titels op de markt verschenen. Via sterren als Bill Haley en natuurlijk Elvis Presley werd deze muziek wereldberoemd. Al snel werd de rock 'n roll meer dan muziek: het werd een vlotte, swingende levensstijl. Vrije keuze en een bepaald lawaaiig uiterlijk maakten van de apparaten echte publiekstrekkingen. Door de hoge technische kwaliteit van hun boxen werd Seeburg nu marktleider, op de hielen gevolgd door Rock-Ola.

David C. Rockola

Onze jukebox is een Rock-Ola Empress 120, een van de populairste machines van deze fabrikant. Het model werd gefabriceerd in 1962 en er werden er ca. 3.500 van verkocht. De Rock-Ola Manufacturing Corporation uit Chicago werd opgericht door David C. Rockola (1897-1993). Zijn eigen naam werd (met streepje) gebruikt als firmanaam en gezien de latere populariteit van de rock 'n roll muziek was dat een buitengewoon gelukkig toeval.

Rock-Ola startte rond 1926 met het maken van speelautomaten en maakte in 1935 zijn eerste jukebox. De oprichter had weinig moeite met het kopiëren van ontwerpen en ideeën van anderen, maar telkens wel met kleine wijzigingen zodat processen en aanklachten konden worden vermeden. Maar Rock-Ola innoveerde ook, ze bedachten als eerste het carrouselstelsel, waardoor men grote hoeveelheden titels kon laden en afspelen. Dit werd later weer door andere fabrikanten overgenomen.

Maar het hoogtepunt van de jukebox was rond 1963 wel voorbij. Muziekstukken werden langer, men werd gemiddeld genomen rijker waardoor men zelf ook mooie muziekweergaveapparatuur voor thuis kon kopen. De fabrikanten probeerden het met nog grotere selectie-

mogelijkheden, 'nieuwe' uitvindingen in geluidswaardering, zoals hifi en stereo. De kasten werden nog opvallender met veel licht en zilver. Maar de markt was verzadigd en in de jaren zeventig droogde het op, al bleef men wel jukeboxes maken. Ook die latere boxen zijn nu kostbare verzamelobjecten.

De bedrijfsvoering van Rock-Ola was dermate solide dat het bedrijf langer bleef bestaan dan alle andere - na de dood van David C. Rockola in 1993 werd de nog steeds jukeboxen producerende firma verkocht aan de Antique Apparatus Company, die onder de naam Rock-Ola tot op de dag van vandaag muziekautomaten maakt.

Guldens

Beeld & Geluid heeft nu dit object met een interessante technische geschiedenis, als ook een sociale context en een prachtig designobject uit de *silver age* bovendien. De grote perspex kap geeft zicht op de 120 titels die je in de Empress kunt kiezen. Ons exemplaar is werkend via muntinworp - guldens! - maar ook met een knopbediening die de muntinworp omzeilt.

Binnenkort zal het apparaat grondig worden nagezien. En dan is wellicht een toekomst als spelend object binnen het nieuwe Muziekwebgebouw aan de Kerkbrink een optie.

Lees verder: *W. Reiss, Johann Strauss meets Elvis - Musikautomaten aus zwei Jahrhunderten (Arnoldsche: 2003)*

Omroepgebouwen
TOEN
NU

De cameraman

Deze bronzen sculptuur, net voorbij de hoofdingang van het Media Park, is een werk van de Amsterdamse beeldhouwer Hans Bayens en stamt uit 1966. Het werd in juni 1976 geplaatst en onthuld door NOS-voorzitter Erik Jurgens. Het is trouwens een van de 160 standbeelden in de gemeente Hilversum. In Hilversum staan nog twee kunstwerken van Bayens: Erfgooier in de Kerkstraat en Bokspringende jongen in de Goudenregenstraat.

Nico Warnaar

Beeld & Geluid

Nico Warnaar

Nico Warnaar

REACTIES & RECTIFICATIES

Meindert van der Meulen, voormalig filmeditor en schakeltechnicus, mailde over 'Regionale omroepen' in nummer 5. In het artikel stond dat de R.O.N.O. in 1977 werd gesplitst, in onder andere Omrop Fryslân.

Meindert schreef: "Ik als geboren Fries dacht gelijk; dat klopt niet, want het was eerst nog **Radio Fryslân**. Ik ben o.a. de archivaris van de Sterke Yerke, een vlot dat in 1979 de oceaan overstak en in die hoedanigheid had ik toen veel met het station te maken. In 1988 werd het Omrop Fryslân."

Lezer **Dick Kos** was na het lezen over de geschiedenis van Radio Bloemendaal benieuwd hoe het nu verder ging met de ontslagen **dominee Toornvliet**. Lees het hier: recordermagazine.nl/dominee-toornvliet

Hans Knot en anderen wezen ons op een fout in de rubriek Toen & nu. Het Omroepmuseum vertrok al in 1993 uit villa Nieuwen Eng en niet in 2002.

In het artikel over de scriptgirls is **Wim van den Brakel** ten onrechte Wim van de Bakel genoemd. **Ynskje van den Brakel Visser** attendeerde ons daarop, Wim was haar zwager.

Kan lokale journalistiek de democratie bevorderen?

door Jan Haasbroek

In de vorige *Recorder* filosofeerde ik bezorgd over een democratische mediatoekomst. Dat onderwerp blijft actueel. Zo liet de Amerikaanse historicus Timothy Snyder op 25 januari j.l. in *Buitenhof* weten dat de lokale journalistiek in de Verenigde Staten niet meer bestaat. Snyder, die bekend is door zijn indrukwekkende geschiedenis van de massamoorden door Hitler en Stalin (*Bloodlands*, 2010), schrijft in zijn vorig jaar verschenen studie *On Freedom* over de teloorgang van lokale journalistiek in de Verenigde Staten. De ontstane nieuwsoestijnen moeten plaats maken voor nieuwsfontein. Want, zegt Snyder, een vacuüm aan lokale feitelijkheid zuigt grote leugens en complottheorieën aan. Zijn woorden gelden ook voor ons land, want de techreuzen beïnvloeden de mediaverhoudingen ook hier met dezelfde algoritmen. Net als in de VS is ook bij ons de dreiging dat er een nieuwe, niet-publieke, massacommunicatie ontstaat.

Voor ik inzoom op de huidige ontwikkelingen ten aanzien van de niet-landelijke omroep in Nederland, gaan we terug in de geschiedenis en put ik uit eigen ervaring. In 1969 raak ik als radiomaker bij de VPRO ineens in de ban van de kleinschalige radio. Dat jaar treedt de omroepwet-Vrolijk in werking, die een basis biedt voor regionale en lokale radio. Voor het niet meer bestaande welzijnsblad *Plug* bedenkt ik een plan voor een publieke regionale radio-omroep in Amsterdam, die er pas in 1974 zal komen als STAD Radio. In de zomer van 1969 maak ik met de VPRO-radio, vanuit een tent aan het Keizer Karelplein, een proefuitzending van drie dagen voor een denkbeeldige lokale radio-omroep in Nijmegen, zie ook de krantenknipsels op de volgende pagina.

In 1995 wordt mij gevraagd om de transitie te leiden van het lokale Stads TV Rotterdam naar het regionale station TV Rijnmond. Tijdens dat proces van anderhalf jaar ervaar ik dat ik een speelbal ben in een onontwarbare kluwen van wethouders, politieke verslaggevers, omroepbestuurders, voorlichters en raadsleden. Iedereen is afhankelijk van elkaar. Raadsleden die moeten beslissen over de toekomst van de Rotterdamse omroep zijn voor hun eigen politieke voortbestaan afhankelijk van de manier waarop tv-makers, die tegen de transitie zijn, ze op de buis brengen.

Mijn laatste ervaring met de lokale omroep heb ik in 2006 als interim-manager bij de Amsterdamse tv-zender AT5. De interacties tussen gemeente en omroep zijn in 020 niet minder complex dan in 010 en ook hier is sprake van een publiek-private belangenverstrengeling. Bij AT5 wordt 63% van het budget met opdrachtprogramma's gefinancierd en komt maar 37% uit gemeentelijke subsidies en kabelgelden. Ook AT5 moet fuseren met een regionale zender (RTV Noord-Holland) en samenwerken met een stedelijk dagblad (*Het Parool*).

In Nederland is nooit een erg consistent beleid gevoerd ten aanzien van lokale, regionale en streekomroepen. Het is een ratjetoe op het gebied van financiering, wetgeving, bereik en programmering. Een heldere scheiding tussen publiek en privaat ontbreekt. Er zijn meer dan tweehonderd lokale omroepen in alle soorten en maten: hele grote en hele kleine, rijke en arme, professionele en amateuristische. Ze kunnen uitzenden via radio of tv, kabel of ether. Gemeenten trekken wisselende bedragen uit voor hun lokale omroepen. Ook de regionale omroepen hebben een grillige ontwikkeling doorgemaakt, zo lezen we in *Recorder* nr. 5. Tenslotte zijn

er inmiddels tientallen streekomroepen, vaak ontstaan uit fusies van lokale omroepen naar aanleiding van gemeentelijke herindelingen.

Terug naar de vraag of en hoe de lokale journalistiek de democratie kan bevorderen. Allereerst moeten we hopen dat niet wordt toegestaan dat de Belgische DPG Media-groep RTL Nederland overneemt. De moloch van Van Thillo moet niet groter worden en heeft nu al te veel grip op lokale dagbladmarkten in België en Nederland.

Wat de uitwerking gaat zijn van de voorliggende *Wet versterking lokale publieke omroepen* ligt in de schoot van de toekomst verborgen. De wet zal naar verwachting op 1 januari 2028 in werking treden. Meer geld voor grotere en daardoor professionelere kleinschalige omroepen kan zeker helpen. Democratische voordelen zijn volgens mij het beste te behalen op streekniveau, dat wil zeggen in gebieden met een grote stad als kern. Provincies zijn vaak te groot, gemeenten vaak te klein.

Of het voordelig is dat het rijk in plaats van de gemeenten ook de niet-landelijke omroepen gaat financieren is een open vraag. Gefinancierd worden door overheden die je bekritiseert blijkt - zie mijn ervaringen in Rotterdam - niet zonder risico. Maar zolang invloedrijke politici in Den Haag journalisten als tuig zien en publieke omroepen als overbodig en elitair, is bekostiging van rijkswege niet zonder meer geruststellend.

Jan Haasbroek (1943) is journalist en filosoof. Van 1974 tot 1996 leidde hij de VPRO-radio en van 1997 tot 2004 de Humanistische Omroep.

VPRO geeft advies voor lokale radio

JAN HAASBROEK

(Van ons radio- en tv redactie)

AMSTERDAM, dinsdag. — Afgelopen vrijdagavond heeft Jan Haasbroek met een VPRO-team in twee en een half uur radio vanuit Nijmegen laten zien wat je zo met een lokale omroep kunt doen.

Bijvoorbeeld iemand die geen zin had trouw aankondigingen te versturen maakte per microfoon spelend van de aansluitende gebeurtenis; een jonkeman vroeg om een jongedame voor een danspartijtje op die avond. Maar ook informatie over kunst, gemeentelijke instanties, reclamebodemontelings, klachten van inwoners, een reportage over stinkende beluarden in een wijk en natuurlijk inlichtingen en aanwijzingen over de lokale omroep zelf.

Resultaat van het initiatief? Jan Haasbroek (28), free lance medewerker bij de VPRO en redakteur van het programma Hee: „Het is een advies geweest over hoe je een lokale omroep moet aanpakken. Voor mij is daarmee de kous af. Pas als ik merk dat er overleg op stapel staat ga ik me er weer mee bemoeien. Initiatieven kan ik wel met de lokale omroep samen doen. Het is niet de VPRO, die ik niet wil wat ik met de uitzending uit Nijmegen heb samengevoegd.

De meeste de luisteraars zelf beoordelen. Opvallend is dat de enorme dienstverleners. Oudere mensen hebben nu in de Nijmeegse studio maar weinig gesien. En dan te bedenken dat ik mijn dienst heb aangeboden voor de gelegenheid had aangevraagd.“

Het Parool 3 juni 1969

Mee-ethers bij de radio

TERWIL de reële mogelijkheden voor lokale en regionale radio- en televisie nog voor een speciale commissie staan te bezien, zoud de Lokale Radio Nijmegen gisteravond haar eerste programma de ether in.

Geen illegaliteit, maar een experiment, dat door de VPRO en de NOS mogelijk werd gemaakt. In de stad Nijmegen op het Keizer Karelplein stond de afgevoerde drie dagen een als radio-studio ingerichte tent, waar onder supervisie van de medewerkers van VPRO's „Hee“ aan alle Nijmegenaren de kans werd geboden iets te melden. Ongeacht of er woonstudies, spelruimten of geluidshinder ter sprake zou komen of dat disc-jockeys hun kansen zouden grijpen. Aan Nijmegen was de eer om duidelijk te maken aan de vele belangstellenden in Nederland, hoe een lokaal radiostation in een middelgrote stad, met bijdragen van de burgerij zou kunnen functioneren. Het resultaat was gisteravond tweeneenhalf uur lang te horen. Niet erg beroemd, temeer voor een buitenstaander als ik, die zich voor een wispelende torenklokken, de Leeuwekuil en de wegen in Nijmegen moest interesseren. Toch kwam over, wat de initiatiefnemers waarschijnlijk bedoelden: dat een enigszins grote stad met zo'n radiostation handige lokale informatie kan verschaffen (tot nu toe een der belangrijke bestaansrechten van regionale en lokale nieuwsbladen).

achter het net

Hierin, zoals dat hoort, een stichting van de lokale radio kan worden en de Omroep 2000, een landelijke omroep, leden van buurtverenigingen, die onder meer pleiten voor speelruimten, een man die Jan Wiggald zingt, een bewoner van het Leuwestraat, een man, die zijn hopen op een toekomst heeft verlopen etc. Wat dit alles betreft een navolging van het navolgenswaardige Britse voorbeeld.

De experimentele programma uit Nijmegen atende bevat en bevat met haar schoonheid en perfectie. Technische moeilijkheden zijn dan ook bij voorbaat verwaand.

Wel zegt het verband, dat het lokaal lokale radio kan worden. Bijvoorbeeld het verkeer, in de stad, op de wegen van en naar Nijmegen en op de rivier. Ook dat er niet werd gesproken met een reportagewagen, die van allerlei plaatsen in de stad contact met de centrale post toezicht. Ook dat te de loop van de uitzending twee response of follow-up werd gegeven op onderwerpen, die eerder aan de orde waren geweest.

De uitzending gaf een indruk van de functie, die lokale radio kan vervullen, maar ik geloof, dat die, als het omroep komt tot regionale uitzendingen, nog vele malen groter en invloedrijker zal zijn dan uit de Nijmeegse experimenten viel af te leiden.

De Tijd 31 mei 1969

Lokale radio Nijmegen was niet volledig

BINNEN enkele jaren zal, naar mag worden verwacht in Nederland een begin worden gemaakt met de opbouw van een net van lokale en regionale radio-zenders, met een reikwijdte van enkele tientallen kilometers. Zonders zoals er in een aantal Britse steden reeds functioneren en die daar een stimulerende rol hebben gespeeld voor het gemeenschapsleven in die steden.

Het VPRO-team met onder meer Jan Haasbroek en Wim Noordhoek komt de verdienste toe, dat in ons land als eerste creatief-theoretisch te hebben bezighouden met de mogelijkheden en problemen van lokale radio. In de praktijk gisteravond via Hilversum 1, van half zeven tot negen uur vanuit Nijmegen.

Hierin, zoals dat hoort, een stichting van de lokale radio kan worden en de Omroep 2000, een landelijke omroep, leden van buurtverenigingen, die onder meer pleiten voor speelruimten, een man die Jan Wiggald zingt, een bewoner van het Leuwestraat, een man, die zijn hopen op een toekomst heeft verlopen etc. Wat dit alles betreft een navolging van het navolgenswaardige Britse voorbeeld.

De experimentele programma uit Nijmegen atende bevat en bevat met haar schoonheid en perfectie. Technische moeilijkheden zijn dan ook bij voorbaat verwaand.

Wel zegt het verband, dat het lokaal lokale radio kan worden. Bijvoorbeeld het verkeer, in de stad, op de wegen van en naar Nijmegen en op de rivier. Ook dat er niet werd gesproken met een reportagewagen, die van allerlei plaatsen in de stad contact met de centrale post toezicht. Ook dat te de loop van de uitzending twee response of follow-up werd gegeven op onderwerpen, die eerder aan de orde waren geweest.

De uitzending gaf een indruk van de functie, die lokale radio kan vervullen, maar ik geloof, dat die, als het omroep komt tot regionale uitzendingen, nog vele malen groter en invloedrijker zal zijn dan uit de Nijmeegse experimenten viel af te leiden.

Het Parool 31 mei 1969

DE TIJD De Tijd 6 augustus 1969

JAN HAASBROEK:

Lokale radio moet Hilversum eindelijk uit het slop helpen

DE STUURGROEP van de Gemeente Amsterdam, die in 1967 in het leven is geroepen om de mogelijkheden van een lokale radio- en televisie-omroep te onderzoeken, heeft vorige week een rapport gepubliceerd waarin de problematiek voor een Amsterdamse omroep onder de loep wordt genomen. Jan Haasbroek, een van de grootste voorvechters van lokale radio in ons land, heeft zich nogal teleurgesteld door dit rapport.

In het begin van dit jaar verschenen in het Amsterdamse blad *Plug* („de Eiserer voor jongelieden“) een heel artikel van zijn hand over de lokale radio.

„De hoofdredacteur van dat blad Frits Oppennoorth, wist als lid van de stellingen voor een lokale omroep bestaans. Toen bleek dat ik de eerste was op dat gebied. Zo kreeg ik door het strikte taalgebruik van ideoloog van de lokale radio. Dat stuk in *Plug* die verdiensten van Oppennoorth dat hij oordeerde op gang gebracht werd. Er werd ook een handreikingenactie georganiseerd, maar die is nooit van de grond gekomen. Ik vond het allemaal wel aardig, maar ik heb gezegd dat als we over lokale radio gingen praten, we

JAN HAASBROEK ... ideoloog ...

Kritiek op Amsterdams rapport

Albert Ballintijn (78)

Hij was *Vrije Geluiden* op de VPRO-radio. Nee, niet het gelijknamige muziekprogramma, maar een onderzoek naar geluid in vijf minuten. Bedenkers: Boudewijn Paans en Piet Schreuders, die in 1985 eigenlijk een literair en cultureel getint maandblad met die naam wilden gaan maken (programmablad *Vrije Geluiden* was inmiddels omgedoopt tot *VPRO gids*).

Het Commissariaat voor de media maakte bezwaar tegen dat plan, omdat het blad niet gelieerd was aan een VPRO-programma. De vijf minuten radio moesten daarin voorzien, en bleken buitengewoon succesvol: het tijdschrift kwam niet van de grond, het programma wel. Albert Ballintijn deed de techniek en presenteerde het. Ballintijn was in 1968 geluidstechnicus geworden bij de NOS. Naast *Vrije Geluiden* werkte hij aan veel meer radioprogramma's mee. Albert Ballintijn was ook politiek actief, voor D66 was hij onder meer gemeenteraadslid in Loosdrecht tussen 1989 en 2002. Bij zijn uitvaart werd een aflevering van *Vrije Geluiden* afgespeeld, over het mysterie van de uitdraagroef van grammofoonplaten

Bas Nieuwenhuijsen

Diewertje Blok (67)

Ze was als omroepster zo geliefd dat ze bij de KRO haar eigen programma's kreeg. Vanaf 2001 presenteerde ze het *Sinterklaasjournaal*, de leukste baan van de wereld vertelde ze dikwijls in interviews. Vorig jaar nam Merel Westrik dat tijdelijk over omdat Blok een neusamputatie moest ondergaan vanwege kanker. De kanker keerde helaas terug en ze overleed op 3 maart.

Liselotte Doeswijk

Ron Brandsteder (74)

De quizmaster met prachtige stem begon bij Hilversum 3 en werd in 1978 ontdekt door Ivo Niehe, destijds hoofd Amusement bij de TROS die hem vroeg *Showbizzquiz* te presenteren. Dat was een schot in de roos. Brandsteder

verzon voor de show assistente Bella de Beer (zie foto) en schreef een hitje voor haar. Daarna volgde *Ron's Honeymoonquiz* waarmee hij in 1990 verhuisde naar RTL. Daar kreeg hij meer te doen, zo zat hij tien seizoenen als teamcaptain tegenover André van Duin in *Wie van de drie*. In 2010 werd Brandsteder ingelijfd bij Omroep Max waar hij tot 2015 programma's maakte. Tot 2023 was hij op de radio met *Ron wacht op de nacht*.

LD

Vincent van Engelen (77)

De radiopresentator werd in de jaren zeventig bekend op Hilversum 3 met programma's als *De KRO op drie*, *K-Rock* en nachtprogramma *De Satésausshow*. Later ging hij naar de NOS en NPS, waar hij programma's als *Radio 6 in Concert*, *Roots* en *De Vinyl Code* presenteerde en verslag deed van North Sea Jazz. In 2012 nam hij afscheid van Radio 6. Sinds 2016 was hij weer in de ether op vrijdagavond bij 40upradio met *Des Engels*. Hij woonde al jaren in Hongarije en daar is hij ook overleden.

LD

Marijke Ferguson (97)

Ze maakte nog tot op hoge leeftijd radioprogramma's en iedereen die iets wilde weten over oude muziek wist haar te vinden. Als muzikante werd ze gevraagd om muziek bij hoorspelen te maken bij de NCRV en dat was de start van een radiocarrière van vijftig jaar. Wat uitvoering en presentatie van oude muziek

betreft moest ze regelmatig het wiel opnieuw uitvinden en daarin was ze zeer inventief. Het lukte haar om een enthousiast publiek te vinden voor oude muziek. *Het muzikaal kabinet* bij de NCRV, later *Muziek uit middeleeuwen en renaissance* bij de NOS, waren enorm populair.

LD

Michiel Geijskes (60)

Sinds 1998 was hij een van de vaste regisseurs van *Goede tijden, slechte tijden* en hij regisseerde honderden afleveringen. Hij deed ook de 7.000ste jubileumaflevering in 2024 waarin allerlei personages uit de afgelopen 35 jaar terugkeerden. "Never let the truth get in the way of a good story" luidde zijn overlijdensberichtje op Instagram.

LD

Simone Hopman (74)

Simone Hopman begon haar carrière bij de EO in 1989 als telefoonwachtmedewerker en groeide later uit tot een vaste stem op de radio. Ze presenteerde onder andere *Praise klassiek*, *Muzikale fruitmand op zaterdag* en *Groot nieuws op de zondagochtend*. In 2013 nam ze afscheid van de ether.

LD

Brûni Heinke (84)

Werd bij het grote publiek bekend als Helen Helminck, het personage dat ze van 1992 tot 1997 speelde in *GTST*. Daarvoor had ze een lange carrière op het toneel en speelde ze vele (bij)rollen in films en tv-producties.

LD

Ferd Hugas (87)

Hij speelde veel schurken, zoals Axel Zaneck in *Q & Q* en Graaf Grisenstijn in *De Zevensprong*. Maar hij acteerde ook in *De Lachende Scheerkwast* en *Medisch Centrum West*, voor de laatste serie schreef hij tevens enkele scenario's. In de vroege

jaren zestig stond hij samen met Paul van Vliet en Liselore Gerritsen aan de wieg van Cabaret PePijn.

LD

John van Katwijk (73)

Artiestenmanager van onder andere Patricia Paay, Anita Meyer en René Froger. Hielp hen een succesvolle carrière op te bouwen en produceerde vele hits.

LD

Jan Keja (87)

Hij was de eerste Nederlander die een Emmy Award won, de belangrijkste internationale prijs in de tv-wereld (zie de foto met producent Nel de Clerq). In 1978 won hij die voor *De Vlieg*, een aflevering in een serie producties gebaseerd op de verhalen uit de wereld van Guy de Maupassant.

Jan Keja, geboren in 1937, was aanvankelijk werkzaam als zelfstandig mode- en reclamefotograaf. In 1966 werd hij door TROS-directeur Joop Landré aangehouden en volgde de regiecourse van de NTS. Als regisseur maakte hij zijn debuut in 1967 met het door hemzelf geschreven televisiedrama *De Pianostemmer*. Daarna volgde zijn benoeming tot hoofd Jeugd zaken en aansluitend hoofd Drama van de TROS.

Twee jaar na de Emmy besloot hij zich geheel op regisseren te concentreren en in deze periode maakte hij *Lessen in liefde*, een ambitieuze serie die vanwege de hoge productiekosten voortijdig moest stoppen. Warry van Kampen zag de kwaliteiten van Keja om hem naast John van de Rest en Willy van Hemert voor de KRO in te zetten. Daar regisseerde Keja o.a. *Titaantjes*, de jeugdserie *Dubbelspion* en tv-musical *Fien*. Hij werkte ook voor andere omroepverenigingen, en was sinds 1986 een van de vaste regisseurs van *Sesamstraat*. In 2004 schonk hij zijn tv-archief aan Beeld & Geluid, het gouden Emmybeeldje hield hij.

Arno Weltens

Manuëla Kemp (61)

De presentatrice en zangeres met ken-

merkend hese stem overleed na een verkeersongeval in Portugal. Ze begon als radio-dj, werkte als model en zong in verschillende bands. In de jaren negentig was ze voor het eerst op televisie te zien, bij RTL presenteerde ze *Eigen huis en tuin*. Daarna vertrok ze naar de KRO en vond haar draai bij muziekprogramma's als *Maan bij nacht*, *Swingpaleis* (zie foto) en *De Vrienden van Amstel live*. Ze was ook radiopresentatrice bij Arrow Classic Rock en samen met Henkjan Smits deed ze *De Max!* op NPO5.

LD

Bert Klos (81)

Ooit begon hij als cameraman bij Cinecentrum, kwam daarna bij de NTS in dienst en werd later lichtontwerper. Eind jaren tachtig is hij voor zichzelf begonnen en werkte voor diverse omroepen en productiebedrijven. Hij was met zijn lichtontwerpen veel betrokken bij dramaproducties, waar hij al zijn creativiteit kwijt kon. Hij wordt herinnerd als een meestal opgewekt persoon, die om zijn vakmanschap alom gewaardeerd werd.

Hylke Beerstra

Sigrid Koetse (89)

Actrice die speelde in *De fabriek*, *Flodder*, *Baantjer*, *De appelgaard* en talloze eenakters (zoals *Florentijns treurspel* in 1965, zie foto) en drama-series op de Nederlandse televisie. Maar vooral was ze op toneel te vinden, daar maakte ze alle vernieuwingen mee.

LD

Bernard Kobes (63)

Maandag 20 januari 2025 is Bernard Kobes overleden. In zijn werkzame leven vervulde hij diverse functies, zoals algemeen directeur van NOB Registratie, DutchView, Technicolor NL en Ericsson Broadcast Services NL. Ook was hij zendermanager a.i. bij NPO Radio 6 en directeur-bestuurder bij de NLPO. Bernard was sinds 2019 CEO en voorzitter van de

Raad van Bestuur van Buma-Stemra.

In 2001 startte hij als directeur Radio-Televisie bij het Nederlands Omroep Productiebedrijf (NOB). Na een reorganisatie werd Bernard directeur van het afgesplitste facilitaire bedrijf DutchView. Hij heeft het bedrijf toen door een turbulente periode geleid, waarin de omslag van NOB naar DutchView heeft plaatsgevonden.

Dat was geen gemakkelijke periode, met vaak moeilijke beslissingen, die ook gevolgen hadden voor het personeel. Dat personeel had veel op met Bernard, hij stond nooit boven ze en gedroeg zich als een van hen. Ik herinner mij, dat hij tijdens Lowlands, ik denk in 2005, alle dagen in het veld aanwezig was, zag wat voor werk er verzet moest worden en sprak daarover met de mensen. Dat dwong respect af. Bernard was ook trombonist en speelde in de bedrijfsband. Dat hadden we met een directeur nog niet meegemaakt. In 2008 verliet hij het bedrijf om elders aan de slag te gaan. Op 8 januari jl. werd Bernard nog benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Dit o.a. vanwege het feit, dat hij zich op bijzondere wijze had ingespannen voor de belangen van makers en exploitanten van muziek en televisie. De onderscheiding droeg hij op aan alle mensen achter de schermen in zowel de televisie- als de muziekindustrie.

Hylke Beerstra

Fried Petersz (88)

Fried Petersz en Jules de Corte lopen in de stad. Jules loopt bijna tegen een lantaarnpaal en Fried roept: "Je moet uitkijken." "Ik ben toch blind," zegt Jules. Fried: "Dan mag je wel dubbel uitkijken."

In de jaren vijftig stuurde de jonge economiestudent Fried teksten naar de KRO en Jules de Corte werd meteen enthousiast. Fried kon direct aan de slag. Een jarenlange vriendschap was het gevolg. Heel wat afdelingen hebben geprofiteerd van zijn creatieve talent. Fried was een begenadigd en veelzijdig programmamaker. Redacteur, vormgever, regisseur en vooral uniek tekstschrijver. Hij was de spil in menige redactie, zoals hij ook het middelpunt was in de kroeg Het Tolhuis in Hilversum. Zijn muziekkeuze was uniek. Fried draaide geen muziek op het onderwerp van de uitzending, maar op sfeer. Dat maakte elke uitzending bijzonder. Fried verhuisde een paar jaar geleden naar het verpleeghuis De Waalboog in Nijmegen. Contact wilde

hij niet meer, bang dat, vooral anderen, zijn aftakeling zouden zien. Op 24 juni kwam er, na 88 jaar, een triest eind aan zijn leven door niet meer te eten en te drinken. Geen lijdensweg, wel een heel verdrietig slot, niemand was bij de crematie, zelfs zijn eigen zus niet. Dat wilde hij zo. Fried zei altijd: aan de Waal ben ik in stilte geboren, aan de Waal wil ik ook stil sterven. Zo is het gebeurd, zijn as wordt op zijn geboortegrond verstrooid.

Bob Jongbloed

Henk Petiet (88)

Henk begon zijn carrière bij NTS. Hij was betrokken bij de introductie van de roemruchte Ampex-machines, waarmee een nieuw videotijdperk aanbrak bij de Nederlandse televisie. Bij de NTR maakte hij carrière in verschillende leidinggevende en bestuurlijke functies. Hij streed onder meer voor de gelijke beloning van mannen en vrouwen. In 1976 werd Henk financieel direc-

teur van de IKON. In 1987 verliet hij even de publieke omroep om directeur te worden van de Filmacademie. Maar al snel kreeg hij heimwee - in 1991 keerde hij terug als financieel directeur bij de IKON. Na zijn pensionering zette hij zich in voor VGO-media. In die periode botste hij met pensioenfondsen PNO, dat bij de zetelverdeling in de toenmalige Deelnemersraad drie zetels had gereserveerd voor de gepensioneerden. Henk ontdekte dat dat er vier moesten zijn en na enig gesteggel gaf PNO zijn fout toe en kregen de gepensioneerden er een zetel bij.

Willem Hekhuis

Hans Prakke (75)

Op 7 januari is Hans Prakke in Zwolle overleden. Bij Radio Noordzee was hij in de begin jaren zeventig aan boord van het zendschip verantwoordelijk voor de verslaggeving van de Tour de France. Echter

verslaggeving zou hij enkele jaren later, en dan gedurende lange tijd doen, samen met onder meer Heinze Bakker en Theo Koomen. Hij was derhalve ook lange tijd bij

de NOS in dienst. Later zou hij onder meer raadslid worden in de gemeente Zwolle en een eigen PR-bureau oprichten.

Hans Knot

Philippe Scheltema (90)

Olaf Oudheusden sprak verschillende VPRO-collega's voor een uitgebreid IM dat op de website van de VPRO te lezen is. Zijn collega's herinneren Scheltema als een activistische journalist met originele, soms absurdistische ideeën. Hij was een van de betrokkenen bij de omwenteling in 1968 en daarmee een van de *founding fathers* van de VPRO.

LD

Paul Staudenmaijer (86)

Eind jaren zestig begon Paul als presentator en verslaggever bij de radio. In 1974 versloeg hij samen met Frans Stultiëns vanuit Portugal de Anjerrevolutie voor KRO's *Echo*. Ze waren de enige buitenlandse journalisten ter plekke. Daarna was hij (eind)redacteur en presentator van de tv-programma's zoals *Mijl op Zeven*, *Mensenwerk* en *Duizendschoon*. Hij presenteerde *Horizon*, *Wat heet Beter* en het eerste driedimensionale-tv-experiment waarbij heel Nederland met een brillette op een 3D-uitzending kon ervaren. Als freelancer maakte hij ook bedrijfsfilms. In 1985 werd hij medevenoot van Fröger & Staudenmaijer Bedrijfscommunicatie. Hij realiseerde onder andere *The World of Heineken* in de oude Heineken Brouwerij in Amsterdam.

Daan Fröger

Gerwin Visser (25)

FunX-radioproducer Gerwin Visser verdrong tijdens een vakantie. Hij deed samen met Fernando Halman de ochtendshow. Bij de uitreiking van de Radio-Ringen stond Halman, die daar de Marconi Oeuvreprijs Award in ontvangst mocht nemen, uitgebreid stil bij het overlijden van zijn collega en sidekick.

LD

Marc Wielaert (62)

Achter de schermen was Marc Wielaert een onmisbare kracht. Hij werkte als producer, redacteur, muzieksamensteller, regisseur en ook presentator en drukte dertig jaar lang zijn stempel op radioprogramma's van achtereenvolgens; NOS, NPS, Radio 5, Radio 5 en uiteindelijk NPO Klassiek.

LD

47

ntr: **65**
Zaterdag
Matinee
grenzeloos nieuwsgierig

Boek nu uw
serie voor
seizoen 25-26

Informatie en bestellen:
[Concertgebouw.nl/ntr-zaterdagmatinee](https://concertgebouw.nl/ntr-zaterdagmatinee)

Seizoen 2025 | 2026

Het Concertgebouw Amsterdam

ntr: